

arteka

**Eite
berdea**

**«Askatasunez zehaztutako beharra edo
beharrik eza, eta, beraz, bizi garen ingurune
naturalarekiko harreman kontzientea
eta errespetuzkoa klaserik gabeko gizarte
komunista batean bakarrik lor daiteke.
Bien bitartean, isurketak murrizteko neurri
guztiak, orografia, itsasoa, atmosfera
eta abarrekiko errespetu handiagoa edo
txikiagoa duten proiektuak kontrolatzeko
neurri guztiak, etab., uneko egoeraren
araberako neurriak izango dira, zeinarekiko
desberdintzen diren, baina ezin dira
nahikotzat jo, ekoizpen kapitalistaren
beharrak zehazten eta mugatzen baititu»**

06

EDITORIALA

Arteka

Ekoizpen suntsitzailea,
kontsumo morala

24

ELKARRIZKETA

Arteka — Ainhoa Vidal eta
Nadia Perez, ITAIAko kideak

*ITAIA antolakunde
bihurtzeko hautua
egin dugu*

10

ERREPORTAJEA

Eneko Carrión

Ez diezagutela kerik saldu

38

ERREPORTAJEA

Arteka

Esplotazioa berdez
zuritzeko

52

IKUSPUNTUA

Carmen Parejo

Latinoamerika
Latinoamerikari begira:
Aberri Handia eraikitzen

Ekoizpen suntsitzaila, kontsumo morala

Duela gutxi irakurri genuen, aniztasuna eta osotasuna ordezkatzeko eta bateratzeko helburua iragartzen zuen sigla berri baten aurkezpenaren berotan, osotasunaren kontzeptuak jardunean dauden borroka sozialak elkartzearekin duela zerikusia. Horien artean zegoen klase borrokaz, nazio borrokaz, genero borrokaz eta, ale honi dagokion gaian, borroka ekologistaz osatutako nahas-mahas ezaguna.

Garrantzitsua da baieztapen horrek aurkezten duen arazoa argitzea; izan ere, horren arabera da klase borrokaren, eta horren oinarrian dagoen klase zapalkuntzaren, borroka edo adierazpen bakoitza behar bezala ulertzea. Edo, bestela esanda, ezin da *lurraren ustiapena* kontzeptua mugatu *ekoizpen modua* kontzeptua gabe. Haren ulermenak berekin dakar, halaber, osotasuneko estrategia komunistaren eta sozialdemokraziaren estrategiaren arteko banalerro argia. Azkeneko hori ere, hots, sozialdemokraziaren estrategia, osotasunekoa da, bere berezkotasun politikoa zanpatzen gaituen osotasun menderatzaile baten adierazpen gisa baino ezin baita ebatzi.

Partzialtasuna, berezitasuna ez bezala, itxura hutsa besterik ez da. Independenten gisa agertzen diren borroka horien guztien edukia klase estrategia berdinean oinarritzen da, eta haien independentzia itxurak hori berretsi egiten du. Kontua ez da, beraz, pertsona argiegin askok baieztatzen duten bezala *-argieginak errealtatea bere gainetik ordezkatu nahi dutenak dira-*, existitzen dena batzea, berez batuta baitago; hau da, kontua ez da klase kapitalistaren zapalkuntza eta horri espontaneoki erantzuten dioten borroka partikularrak batzea, baizik eta batu behar dena batzea, alegia, estrategia komunista.

Estrategia komunistak borroka horien guztien forma partzial subjektiboa edota politikoa gaudituko ditu, eta horiek, partzialak diren heinean, formaz eta edukiz ezgaiak dira haien helburuak erdiesteko.

Existitzen diren borrokek batzea, beraz, ez da osotasunaren ikuspegia atzematea, baizik eta osotasun totalitario baten mende jartzea, hau da, esplo-tazio kapitalistaren mende. Kasu horietan, osotasu-naren estrategiarik ezaren orde, nahitaez, politika eta subjektibotasun faltsu bat ezarri behar da, eta moraltasuna da horren adierazpen mundutarra. Moraltasun ezkertiarrek pisu osoa jartzen du gizabanakoarengan; kolektibotasuna, beretzat, norbanakoaren ahalegina da, gaitasun kuantitatibora eramana, hau da, norbanako asko gauza indibidualak egiten. Hortik hau ondorioztatzen da: milioi bat pertsona bakarra bezain indartsuak dira, norbanakotik harago batuketa oro erredundantea baita.

Pertsona ona izan behar da eta hurkoa maitatu, eta, bide batez, auzokidearen komertzioan kontsumitu, eta ez enpresa handietan; izan ere, horiek, pertsonak esplotatzeaz gain, ingurumena suntsitzen dute. Politika erreformistaren helburua norbanako indibidualizatua da, eta horregatik interpelatzen dute, modu batetan non ez dagoen kolektibitate politikoaren zantzurik; erantzukizunera-ko deia eta ideologia moralistaren eta nagusitasun moralaren dosi handiak baizik. Enpresa batean edo bestean erostea ere politikoa da, kolektibitatea burokrazia klasista eta gizabanakoa kolektibo despolitizatu bihurtu dutenen arabera.

Ekoizpenean CO2 kopuru handiak isurtzen dituzten produktuak ez kontsumitzea, ontziak berre-rabiltzea edo erabili eta botatzeko ontziak dituzten produktuak erostea; moraltasun ezkertiarren pisu guztia kontsumitzailearengan erortzen da eta, be-raz, bere jokabidea merkataritza-zirkulazioaren esparruan artikulatzen du, ekoizpen kapitalista bere horretan utziz, edo, gehienez ere, bere kontsumo-legeen arabera zigortuz edo hari mesede eginez. Ekoizpenaren gain eragin behar da, kontsumitzaile indibidualaren indarrarekin, eta besterik ez. Horrek ez du esan nahi, ordea, ardura kolektiboak konpro-miso indibiduala eskatzen ez duenik, norbanakoaren eginbeharretik ezin dela ekintza politiko bat ondorioztatu baizik.

Ezker berdearen ikuspegi ekologista da, hain zuzen, politika erreformistaren forma sinpleena aurkezten duen adierazpenik argiena; hau da, mer-kantzia kapitalisten kontsumo-ohituren gaineko interferentzia, eta gizabanakoaren gaineko inter-ferentzia moralista, soilik merkantzia-zirkulazio kapitalistaren eremura bideratzen den ekintza da-

Moraltasun ezkertiarrek pisu osoa jartzen du gizabanakoarengan; kolektibotasuna, beretzat, norbanakoaren ahalegina da, gaitasun kuantitatibora eramana, hau da, norbanako asko gauza indibidualak egiten. Hortik hau ondorioztatzen da: milioi bat pertsona bakarra bezain indartsuak dira, norbanakotik harago batuketa oro erredundantea baita

Ezker berdearen ikuspegi ekologista da, hain zuzen, politika erreformistaren forma sinpleena aurkezten duen adierazpenik argiena; hau da, merkantzia kapitalisten kontsumo-ohituren gaineko interferentzia, eta gizabanakoaren gaineko interferentzia moralista, soilik merkantzia-zirkulazio kapitalistaren eremura bideratzen den ekintza dakarrena

Produkzioa eta gainprodukzioa, gas kutsagarrien gainisurketarekin batera, ekoizpen horren helburutik baino ezin da zehazki deduzitu, eta helburu hori burgesiaren boterea handitzea da. Kontua ez da ekoizten eta kontsumitzen duguna behar dugun ala ez, baizik eta zein gizarte-prozesuri egiten dion zerbitzu; zentzu horretan, langile klasearentzat guztiz soberakoa da bere erreprodukziorako beharrezkoa den lanetik harago hedatzen den ekoizpen guztia; kapitalistarentzat, aldiz, gainprodukzio oro da ez nahikoa

karrena. Horren bidez, politika osoa zenbakietara murriztu daiteke, lehenago aipatu izan dugun bezala. Egin beharra da kontsumitutako gauzen kopurua murriztea, bai eta gas toxikoen isuriak murriztea ere, bai eta proiektu orori ezezkoa ematea ere, gehienetan, diru-kostuengatik edo naturarekiko maitasun hutsagatik. Joera orokorrak hartzen duen forma partikularra da: gainbalioa murriztea edo jabetza pribatua banatzea, eta inoiz ez, bata eta bestea abolitzea. Ez dago batasun ikuspeirik gure bizi-baldintza naturalen suntsipen sistematikoaren eta ekoizpen kapitalistaren artean; eta hori ez modu erredukzionistan ulertuta, hots, kapitalistarentzako diru ekoizpen soil gisa, baizik eta, batez ere, errealtate sozial osoa subsumitzen duten ekoizpen harreman sozialen erreprodukzio gisa.

Non dago politika kutsatzaile baten muga? Zer da kontsumismoa eta nola lotzen da erreformismoak aldarrikatzen duen banakotasunarekin? Zerrri deitzen zaio alferrikako megaproiektua eta zein baldintzatan utziko lioke alferrikakoa izateari, bera-rekiko zuzeneko aurkakotasuna absolutua ez bada?

Galdera askori ezin zaie erantzun ikuspegi erreformistatik. Komunistok ez ditugu kutsatze-maila soilak baliatzen ekoizpen baten aurka egiteko, ezta moralitatea ere, zein merkantzia kontsumitu auke-ratzeko. Aldiz, kontzeptuetako bakoitza ekoizpen kapitalistaren errealtate zehatzean kokatzea eta historizatzea da horiei erantzuteko bide bakarra, ez neurri abstraktuekin, baizik eta eraginkortasunez.

Kontsumismoa ez da ekoizpen kapitalista azaltzeko kategoria bat. Kontsumitzeko gogoak ez dakar ezer; bai, ordea, kontsumitzeko beharrak, irabazia sortzeko beharretik datorrena. Merkantzien etengabeko ekoizpena,aldi berean ekoizpenaren baldintzen kontsumo produktiboa dena, ekoizpen kapitalistaren inposaketa objektiboa da, eta horiek saltzea ezinbesteko bitartekaritza operazioa.

Horrekin hertsiki lotuta, produkzioa eta gainprodukzioa, gas kutsagarrien gainisurketarekin batera, ekoizpen horren helburutik baino ezin da zehazki deduzitu, eta helburu hori burgesiaren boterea handitzea da. Kontua ez da ekoizten eta kontsumitzen duguna behar dugun ala ez, baizik eta zein gizarte-prozesuri egiten dion zerbitzu; zentzu horretan, langile klasearentzat guztiz soberakoa da bere erreprodukzioarako beharrezkoa den lanetik harago hedatzen den ekoizpen guztia; kapitalistarentzat, aldiz, gainprodukzio oro da ez nahikoa. Zergatik jarri arreta proletalgoak kontsumitzen duen horretan, eta ez kapitala metatzera bideratutako soberako ekoizpenean, zeinak kutsatu egiten duen eta, gainera, inoiz kontsumituko ez diren, baina kapitalaren

metabolismoaren ezinbesteko produktuak diren, merkantziak biltegietan pilatzen dituen? Zergatik begiratu hainbeste kontsumitzen denari, eta hain gutxi kontsumitzen ez denari?

Biltegitratzen diren merkantziak ez dira us-tezko plangintzaren bidez kontrolatu eta mugatu daitekeen soberakin soil; haien funtzioa ezinbestekoa da ekoizpen kapitalista berritzeko; izan ere, horietan gauzatzen (diru bihurtu) ez den gainbalioaren kenkari bidez, ekoizpena ber-rindartzeko gainbalioaren masa izugarriak gau-zatzen laguntzen dute. Hau da, bere buruaz beste egiten dute, beren bikiak Olinpora hel daitezen, edo, bestela esanda, diru bihur daitezen. Aska-tasunez zehaztutako beharra edo beharrik eza, eta, beraz, bizi garen ingurune naturalarekiko harreman kontzientea eta errespetuzkoa klase-rik gabeko gizarte komunista batean bakarrik lor daiteke. Bien bitartean, isurketak murrizteko neu-rrri guztiak, orografia, itsasoa, atmosfera eta aba-rrekiko errespetu handiagoa edo txikiagoa duten proiektuak kontrolatzeko neurri guztiak, etab., uneko egoeraren araberrako neurriak izango dira, zeinarekiko desberdintzen diren, baina ezin dira nahikotzat jo, ekoizpen kapitalistaren beharrak zehazten eta mugatzen baititu. Ezin dute, ezoin kasutan, borroka ekologista mugatu, ezta bizi ga-ren planetaren defentsa ere; eta berez buruaskiak badira, modu autonomoan, ez da subjektibotasun totalizatzailearik ez dutelako, baizik eta, hain zu-zen ere, osotasun kapitalistaren berezko adieraz-penak direlako. /

ERREPORTAJEA

Testua Eneko Carrión

Irudiak Zoe Martikorena
Erik Aznal

Ez diezagutela kerik saldu

1. SARRERA

Azken urteotan termino berriak agertu dira hiztegi politikoan. Green New Deal edo Lan Bermatua bezalako terminoez ari naiz, eta lehen begiratuan berritzaileak diruditen arren, ez da oso urrutira joan behar horien atzean berritasunez mozturrotutako erreformismoa besterik ez dagoela konturatzeke. Ezker aurrerakoiak, ekoizpen modu kapitalistaren ondorio basatiei aurre egiteko erabateko gaitasunik eza erakutsi duen arren, kapitalari eta irabaziari kalterik txikiena ere eragin gabe sistema aldatzeko tekla aurkitu duela sinestarazten saiatzen da [1]. Hori, gauza berria izatetik urrun, garai bakoitzeko iraultzaile guztiek borrokatu eta argitara atera behar izan duten zerbait da. Eta noski, gure garaian ez da desberdin izango.

Berrikuntzaren beharraren adibide da aurtengo maiatzaren 11n sortu zen Internacional Progresista, Noam Chomsky, Naomi Klein, Berni Sanders, Yanis Varoufakis edo Ada Colau bezalako pertsona ospetsuek sustatua. Norbanakoez gain, hainbat antolakundek edota alderdik egin dute bat, hala nola, ERC-k edo Compromisek. Argia da asmoa: mundu demokratikoa, deskolonizatua, justua, berdintasunezkoa, askatua, solidarioa, jasangarria, ekologikoa, baketsua, postkapitalista, oparoa eta plurala lortzea [2]. Hori abisu bat izan beharko litzateke mugimendu sozialista guztientzat; izan ere, progresismoak hartu du internazionalismoaren bandera eta ez da erantzun iraultzailerik emateko gaitasunik izan.

Erreportaje honen helburua Moneta Teoria Modernoaren proposamen ekonomikoa eta horrek izan ditzakeen ondorio politikoak aztertzea da. Teoria horrek aditzera ematen duenez, Estatuaren zenbait mekanismo kontrolatuz eta monetaren jaulkipena kontrolatuz hainbat gauza lor ditzakegu, hala nola, enplegu osoa edota desberdintasunak ia gutxienekora murriztea [3]. Nor ez du erakarriko paradisua agintzen duen proposamen batek? Apustu politiko horiekiko erakarpena funtsezko arazo bat da, sistema indartzea eta sendotzea ekar baitezake, eta, aldi berean, iraultza sozialistaren aldeko apustua egiten duten erakundeak ahultzen baititu. Beraz, funtsezkoa da militanteok halako ideiei aurre egitea ahal dugun espazio guztietan. Are gehiago murgiltzen ari garen krisi testuinguruan, egoera horrek erraztu egin baitezake itsaslaminen abestiekiko masen harkortasuna, 2008ko «Podemos efektuarekin» ikusi genuen bezala.

2. MONETA TEORIA MODERNOA (MTM): ZER DA ETA NONDIK DATOR?

Teoria honen helburua kapitalismoaren gaitzak errotik aldatu gabe desagerraraztea da. Mario del Rosalek (2019) dioenez, «kapitalismotik salbatu nahi gaitu kapitalismoa salbatuz». Horretarako, Estatuaren ustezko diru ahalmen mugagabea erabiliko luke, hau da, dirua modu masiboan inprimatzea langabezia edo pobrezia bezalako ondorioak arintzeko. Hedapen masiborik izan ez duen arren, akademiako zenbait pertsona ospetsuk babestu dute, Bill Mitchell edo Randal L. Wray kasu, baita Warren Mosler bezalako finantzatzailerik ere (inbertsio funtsetan egindako lanagatik ezaguna). Bere hedapena, neurri handi batean, Missouri-Kansas Unibertsitatean edo Newcastleko Unibertsitatean (Hegoaldeko Gales Berria, Australia) ematen da. Espainiako Estatuan, nahiz eta errotze txikiagoa izan, Stuart Medina edo Eduardo Garzon (egungo Kontsumo ministroaren anaia) bezalako jarraitzaileak ditu, MMT Sarearekin lotura dutenak. Esparru politikoan, Amerikako Estatu Batuetako Alderdi Demokrataren alde aurrerakoieneko zenbait sektoretara edo PCE edo IU bezalako erakundeetara iritsi da bere erreferentzia. Espazio horietatik harago, azpimarratzekoa da Banku Zentraletako zenbait teknokrata, hala nola Ingalaterrakoa edo Bundesbankekoa, modu serioan eztabaidatzen hasi direla MTMren proposamenei buruz [3]. Ez da burugabea proposamen horiek Euskal Herriko erakunde eta mugimenduetan indarra hartzten joan daitezkeela pentsatzea.

Teoria honek bi zutabe nagusi ditu: dirua eta Estatua, ikusiko dugun bezala, lotura estua dutenak.

Dirua

Ikuspegi orokorra korrante poskey-nestarrean kokatuko litzateke, autore batzuk teoria honen zenbait postulatuekin ados ez dauden arren. MTMk erabiltzen duen diruari buruzko kontzepzioa, lehenik eta behin, teoria kar-

talistan oinarritzen da. 1905ean sortu zen, Georg Friedrich Knappek *Diruaren estatu-teoria* [4] lana idatzi zuenean. Bere hipotesi nagusia dirua «legearen izaki bat» dela da, hau da, Estatuak zergak eta tasak ordaintzeko dirua ezartzeko duen gaitasunak ematen dio-la balioa. Marxen balio-lanaren legearen eta diruak baliokide orokor modura duen paperaren guztiz aurkakoa litzateke hori. Keynes aipatuta, «Estatuak zergen ordainketarako onartzen duen guztia» izango litzateke dirua [4]. Fiat diruaren kontzepzioan kokatuko litzateke hori, hau da, onartzera behar-

Ezker aurrerakoiak, ekoizpen modu kapitalistaren ondorio basatiei aurre egiteko erabateko gaitasunik eza erakutsi duen arren, kapitalari eta irabaziari kalterik txikiena ere eragin gabe sistema aldatzeko tekla aurkitu duela sinestarazten saiatzen da

tzeko gaitasuna duen erakunde batek (normalean Estatuak) emandako diru fiduziarioa (konfiantzan oinarritutako dirua). Ikuspegi marxista batetik, ikusten dugu, Estatuak diru arloan esku hartzeko nolabaiteko gaitasuna izan arren (dirua jaulkiz edo kenduz, interes-tasa jakin batzuk ezarritik), ezin duela diruaren balioa dekretuz erabaki. Kritikaren ardatza izan behar da Estatuak ez duela dirua asmatzen eta ezin duela bere balioa aldebakartasunez zehaztu [3]. Honakoa baieztatzen du Astaritak (2018) Eduardo Garzonekin izandako eztabaidan:

«Izan ere, merkatuan merkantzien bidez alderatzen diren lan pribatu ugariak zehazten dute balioa. Alderaketa horren bidez – lehia dakarrena – ezartzen dira sozialki beharrezkoak diren lan-denborak. Sozialki beharrezkoak dira batez besteko produktibitateen arabera ezarrita daudelako, eta teknologiek eta lan-intentsitate erlatiboek definitzen dituzte produktibitate horiek». [5]

Diruaren ikuspegi kartalista oso arriskutsua da, Estatu Burgesak langile klasearentzat paper mesedegarria jokatu ahal izateko atea irekitzen baitu.

Beste oinarri bat diruarena izango litzateke, hau da, dirua zorraren mekanismoaren emaitza izango litzateke (edozein zor; ohorezkoa, odol-zorra edo kreditu-zorra). Beste pertsona bati zerbitzu edo merkantzia bat ematean, zorpetu egiten da pertsona hori, eta zor horren ordainketak bilakatuko luke dirua beharrezko. Aurrez aurre baztertzen du trukearen eta diruaren jatorriaren arteko harremana, trukea existitu ez dela eta moneta-teoriaren mito bihurtu dela adieraziz [3]. Marxen ustez, dirua harreman sozial batean oinarritutako prozesu baten ondorioz sortzen da, ez trukearen zailtasunak gainditzeko pentsatutako tresna material gisa [6].

Azkenik, MTMk kontu-unitateari esleitzen dio funtzio nagusia, trukerako bitartekoa eta balio erreserba, kontu-unitatearen deribazio edo ondorio huts bihurtzen direlarik. Hau da, merkantziak eta zorrak kontabilizatzeko eta kalkulatzeko duen erabilgarritasunean zentratzen da, bere balio intrintsekoa bezalako funtsezko alderdiak alde batera utziz [3].

Estatua

Agerian geratu da MTMk Estatuari ematen dion garrantzia, eta hori oso erakargarria izan daiteke edozein mugimendu aurrerakoientzat, sistemaren gaitz guztiak ezabatzeko tresna modura ikusten baitu. Horretarako, erakunde neutralen multzo modura kontzebitu behar da Estatua, burgesiarentzat eta langile klasearentzat funtzionala dena. Izaera sozialdemokrata duten proposamen erreformista guztien elementu komuna da honakoa.

Eurentzat, Estatuak ekonomian esku hartu ahal izango luke zenbait proposamen erabiliz, besteak beste, zergen, zorraren eta defizitaren arloetan. Zergei dagokienez, beren proposamena da politika fiskala ekonomian dagoen diru kopurua kontrolatzeko modu bat

izatea, modu horretan, dinamika ekonomikoa eta inflazioa kontrolatuz. Bigarren mailako funtzioztat hartuko lituzkete diru-sarreraren eta aberastasunaren birbanaketa eta ekintza pribatuaren orientazioa. Irakurlea harrituta geratuko zen ikusita proposamen aurrerakoi batek zergen bidezko birbanaketa bigarren maila batean uzten duela; izan ere, MTMk aldarrikatzen du, moneta politika erabiliz, aberatsak zergapetu gabe gutxien dutenen diru-sarrerak hobetzea lor daitekeela. Neoliberal asko eta aberatsak oso zoriontsu egingo lituzkeen zerbaite da hori, argi dago. Beste alderdi garrantzitsu bat da fase neoliberalen hain presente dagoen austeritate politika arbuiatzea. Defizit publikoa, borrokatu beharrean, beharrezko gaitza litzateke enpresetan dirua sartzeko eta kontsumitzaileek ekoitzitakoa erosi ahal izateko [3].

Hori guztia ideia batean oinarrituta dago, hain zuzen, Estatua ezin dela kaudimengabe izan edo ezin duela porrot egin zorra bere moneta nazionalen dagoenean. James Galbraithen (Yanis Varoufakisen aholkularia 2015ean) dioen bezala: «Gobernuak gastatzen duen dirua ez dator inondik eta ez da ezer kostatzen ekoiztea. Gobernua, beraz, ezin da inoiz dirurik gabe geratu».

Ustezko diru subiranotasun horrek botere ekonomiko ia mugagabeak emango lizkioke, baina beharrezkoa litzateke Estatuak (edo Banku Zentralk) hiru gauza izatea:

1. Moneta propioa izatea
2. Txanpon hori aldaketa mota flotatzaileen mende egotea (dibisen merkaturako eskaintzak eta eskariak zehaztutako kanbio-tasa)
3. Zorra bere dibisan izendatuta egotea (moneta nazionala)

RAEren arabera, subiranoa da «autoritate gorena eta independentea gauzatzen duena eta daukana» [8]. Estatu edo Banku Zentral batek moneta bat jaulkitzen duenean eta beste batzuekin erlazionatzen denean, dibisa horren balioak bere kontroletik ihes egiten du. Bizi garen munduari erreparatzen ba-

diogu, ikusiko dugu ziur aski Estatu bat ere ez dela erabat subiranoa izango; beraz, paperean oso polita geratu arren, kea saltzea besterik ez da. Ustedut estatubatuarra ere ez dela subiranoa benetan, bere moneta munduko diru izan arren. Baina, jakina, nahiz eta analisi zientifiko txikiena ere ez jasan, teoria honek askorentzat oso erakargarriak diren proposamenen oinarriak finkatzen ditu. Hurrengo atalean, proposamen nagusiak eta horiek egungo testuinguru politikoan izan ditzaketen ondorioak aztertuko ditut.

3. PROPOSAMEN POLITIKOAK

Nahiz eta MTMekin erabat lotuta ez egon, argi dago guztiei ematen diela finantzatzeko aukera interesgarri bat, eta, beraz, ez da harritzekoa teoria hori zabaltzearekin batera era guztietako proposamenak agertzea, erakargarriak bezain irrealak direnak.

Green New Deal edo berdez margotutako keynesianismoa

Proposamen honen jatorria 70eko hamarkadako mugimendu ekologista erradikal estatubatuarretan aurkitzen dugu, Green Party edo Sunrise Movement kasu. AEBetako Alderdi Demokrataren eskutik hartu zuen indarra, ordea. 2019an, Alexandria Ocasio-Cortez bezalako pertsona esanguratsu batek honako atal hauek aurkeztu zituen: enpleguak bermatzea, etxebizitza irisgarria, hezkuntza, ur garbia, aire garbia, elikagai osasungarriak, azpiegitura, garraioa eta industria garbiak sustatzea. Hori guztia, nola ez, ekologismo berdearen mantu batean bilduta. Politika horien helburua argia da: krisiaren dimentsio desberdinei aurre egitea (ekonomikoa, soziala, ekologikoa), eskaera suspertuz, Rooseveltek 30eko hamarkadan egin zuen bezala [9]. Aipatzekoa da, proposamen horiek 1929ko Depresio Handiaren konponbide gisa izan zuten arrakastaren inguruan dagoen mistifikazioa. Cooke (2019) eta Roberts (2016) bezalako egileek nabarmendu dutenez, Bigarren Mundu Gerrak eta horrek sortutako

aukerek eta baldintzek ahalbidetu zuten krisitik suspertzea, eta ez New Deal-erik [10].

GND Erresuma Batua hedatu zen berehala, eta bere proposamen propioa egin zuen Alderdi Laboristak, «Iraultza industrial berdea» izenez ezaguna. Proposamen horren eztabaidagunetako bat da neurri horien finantzaketak, hau da, horiek ordaintzeko dirua nondik aterako den. Gehienek, Bernie Sandersek bezala, keynesianismo klasikoaren urratsak jarraituz, bide fiskala proposatzen dute. Mota guztietako neurriak sartzen dira hemen, hala nola, aberastasun handiei ezarritako zergak igotzea edo zerga berriak sortzea, besteak beste, Tobin Tasa ospetsua (finantza-transakzioei ezarritako tasa). Baina burgesiako sektore batzuen balizko erantzunaren aurrean, gero eta politikari gehiago daude, Alexandria Ocasio-Cortez kasu, MTMren printzipioak aplikatzea proposatzen dutenak aberatsei aurre ez egiteko [11]. Batere aldatu gabe, dena aldatu nahi izatearen beste adibide bat.

Proposamen hori ez da krisiari irtenbidea ematera mugatzen; kapitalismo berderanzko trantsizio baten beharra sustatzen du. Helburu gisa, energia-eskariaren %100 hornitzea ezartzen da, energia berriztagarria eta ez kutsatzailea bakarrik erabiliz. Horrez gain, sare elektrikoaren eraginkortasuna hobetzea, kontsumoa optimizatzeko eraikinak egokitzea, garraio publikoa, auto elektrikoak eta abiadura handiko trena sustatzea eta, azkenik, lehen sektoreko isurketak murriztea ditu helburu. Ez da AEBetara joan behar ikusteko burgesiaren gero eta sektore gehiagok bultzatzen dutela trantsizio hori [11]. Horren adibide da Arantza Tapia Eusko Jaurlaritzako sailburuak Sustainable Innovation Forum goi-mailako saioan parte hartu izana. Bertan, 30 euskal enpresak parte hartu zuten Mugikortasun Iraunkorrari eta Trantsizio Energetikoko Negozio Aukerei buruzko saioetan [12]. Beste adibide bat Europar Batasuneko Berreraikuntza Funtzen baliabideen banaketa litzate-

Horretarako, erakunde neutralen multzo modura kontzebitu behar da Estatua, burgesiarentzat eta langile klasearentzat funtzionala dena. Izaera sozialdemokrata duten proposamen erreformista guztien elementu komuna da honakoa

Proposamen hori ez da krisiari irtenbidea ematera mugatzen; kapitalismo berderanzko trantsizio baten beharra sustatzen du

ke, COVID-19ren ondorioak arintzeko helburua duena. Green Deal I-De ize-narekin ezagutzen den proiektua nabarmendu beharko litzateke, besteak beste, sare elektrikoaren digitalizazioa bilatzen duena [13]. Ez zaie axola ingurumena, negozio berriak aurkitu behar dituzte irabaziak mantentzeko edo handitzeko.

Argi utzi behar da ezin dela ukatu klimaren krisiaren larritasuna; aitzitik, horretaz erabat jabetuta, benetako konponbideak bilatu behar ditugu, eta ez adabaki hutsak. Sistema bera da, klase batek etekinak lortzeko ekoizpena helburu izanik, kapitalismoaren barruan konponbide integrala lortzea eragozten duena, eta horrek agerian uzten du ekoizpen-harremanak aldatzeko eta sozialismoaren aldeko apustu irmo eta serioa egiteko beharra, arazo klimatikoaren irtenbide bakarra baita.

Lan Bermatua eta Oinarrizko Errenta Unibertsala

TMMren jarraitzaileek Lan Bermaturako Plana (LBP) izeneko proiektu izarra dute. Plan horren oinarria da Estatuak langabezian geratzen den pertsona oro kontratatzea, hau da, azken baliabideko enplegatzaile bihurtzea. Horrek, errotik desagerraraziko luke langabezia, eta ekoizpen-gaitasunak alferri ez galtzea eta enplegua galtzearen ondoriozko arazo ekonomikoak konpontzea lortuko luke. Ideia Abba Lernerrek proposatu zuen 1947an eta Hyman Minskyk 1986an, eta aurre-rakoiek berreskuratu dute gizarte gisa ditugun arazo handiei aurre egiteko. Gogoratu behar da proposamen hori zabal defendatu zutela liberal askok 70eko hamarkadan, Ongizate Estatua suntsitzeko eta gizabanakoaren ideala indartzeko neurri gisa; gizabanakoa, hain zuzen, Estatua bezalako erakundeek gidatu behar ez duten subjektu gisa [11].

Dena oso polita da baina, ikertzen jarraitzean, proposamen horren akatsak ikusten hasiko gara. Lehenengotako eta garrantzitsuenetako bat langabezia moneta-fenomenotzat hartzea

litzateke, hau da, langabezia badago, ekonomian dirurik ez dagoelako dela pentsatzea eta, hori, Estatuak dirua injektatuz konponduko litzatekeela sinestea. Eta zer lan mota esleituko lituzke Estatuak? Gehienak lan sozialagoak izango lirateke, hala nola, adineko pertsonak edo mendeko pertsonak zaintzea, espazio publikoak garbitzea, basoberritzea edo arteak irakastea. 30eko hamarkadan, New Dealen baitan, Rooseveltek Work Progress Administration (WPA) izeneko programa bat ezarri zuen, non Estatuak langabezian zeuden pertsonak mota guztietako lanetan enplegatu zituen, zubiak eta ospitaleak eraikitzen, kasu. 1933an langabezia-tasa %25ekoa zen eta, 1938an, %19koa; beraz, tasa murriztea lortu bazuen ere, ez zen langabeziaren balizko desagerpenera hurbildu ere egin [11].

Beste puntu eztabaidagarrietako bat izango litzateke zer soldata emango liratekeen. Lanbide arteko gutxieneko soldata baino txikiagoa izan beharko luke; izan ere, MTMren defendatzaileen arabera, kontrakoa pizgarria izango litzateke sektore pribatuan lana ez bilatzeko. Horrek zalantzan jartzen du lehen aipatutako bigarren helburua, ez bailuke lortuko soldatapeko masaren geruza handiek dituzten arazo ekonomikoak konpontzea. Horrekin sortzen dena, askok erreserbako armada estatala deitzen dutena da, hau da, ez du Erreserbako Industria Armada ezabatzeko, baizik eta Estatua lan indarraren stockaren kudeatzaile bihurtzen da metaketa beharrek hala eskatzen duten bitartean [3].

Oinarrizko Errenta Unibertsala (OEU) deritzogun proposamena ez dago hain lotuta MTMrekin, baina garrantzitsua da, hala ere. Azpimarratu behar da LBPreko defendatzaile asko OEUren aurka daudela, lehenengoa lan

Sistema bera da, klase batek etekinak lortzeko ekoizpena helburu izanik, kapitalismoaren barruan konponbide integrala lortzea eragozten duena

**Ez zaie axola ingurumena,
negozio berriak aurkitu behar
dituzte irabaziak mantentzeko
edo handitzeko**

Argi geratzen da neurri horiek sustatzen dituzten mugimenduek ez dutela sistema abolitu nahi, ondorioei aurre egitera mugatzen baitira, kausak ukitu gabe. Klase gizartearen abolizioa bilatzen ez denez, haiek bideratu eta bere egin ditzake etsaiak, eta, beraz, ondorio posibleei adi egon behar dugu

bategatiko konpentsazioa delako eta, bigarrena, herritartasun-eskubide bat. Daniel Raventósek honela definitzen du OEUren proposamena [12]:

«Oinarrizko Errenta da Estatuak gizarte bateko eskubide osoko kide edo egoiliar egiaztatu bakoitzari ordaintzen dion errenta bat, alde batera utzita ordaindutako enplegu bat gauzatu nahi duen edo ez, edo aberatsa edo pobrea den, edo bestela esanda, alde batera utzita pertsonak izan dezakeen beste edozein diru-sarrerara, eta alde batera utzita etxeko elkarbizitza-konponketak».

Horrelako proposamenen bideragarritasunari eta ondorioei buruzko eztabaida oso interesgarria eta konplexua da; izan ere, oso sinplea dirudien arren, ekuazioan hainbat faktore sartzen dira, eta horrek zaildu egiten du jarrera argia hartzea. Mario del Rosal (2019) bezalako marxista batzuek kapitalismoaren logika zalantzan jartzen duen neurria dela defendatzen dute, lan indarraren salmentarekiko menpekotasuna murrizten duelakoan [3]. Batzuen ustez, erresistentzia kutxa bezala erabil daiteke langileen borroketan, kapitalaren ofentsibari aurre egiteko gaitasuna areagotuz. Beste batzuek uste dutenez, diru-sarrerak lan eremutik bereiztea desmobilizatzeko elementu bat izan daiteke, lan baldintzak hobetzeko borroka egiteko bultzada murriztuko baiduke [13]. Beste egile batzuek, Michael Robertsek (2019) edo Paul Cockshottek (2018) bezala, irizten diote, diru-sarrerak horrekin batera, gizarte-prestazioak eta zerbitzu publikoak murriztuko liratekeela, hau da, dirua aurreztuko litzatekeela Estatu argalduz, zeina beste kolpe bat izango litzatekeen dagoeneko murriztuta dagoen «Ongizate Estatu-

ri». Neurri horrek lan indarraren balioa murriztea eta gainbalioaren tasa handitzea ekarriko luke [14-15]. Baliteke horrelako neurriak lan indarraren balioa murrizteko epe luzeko estrategia baten parte izatea, ez baitugu ahaztu behar denborarekin alda daitekeen elementu bat dela [16].

Yanis Varoufakisek defendatzen du diru-sarrerak horrek eskaera eraginkorra handitzea ekarriko lukeela, eta, bere ustez, krisia azpikontsumoak sortzen duenez, krisitik ateratzeko modu bat izango litzateke. Ez da berria hori. Hemen, zergak aberatsek txiroen onurarako ordaintzen dituztela dioen mitoa gezurtatzea dagokigu, izan ere, Wintersen (2011) eta Pikettyren (2014) azterketek adierazten duten bezala, kapitalismoan aberastasuna gorantz doa. Zergak langile klaseak, «klase ertainak» eta apalki aberatsak direnek ordaintzen dituzte; oligarkiaren sektoreek, berriz, gaitasun politikoa eta ekonomikoa dute (abokatuak, aholkulari fiskalak, erakundeak) zergek irabaziak asko murriztea saihesteko [17].

Eztabaida horietatik harago, argi geratzen da neurri horiek sustatzen dituzten mugimenduek ez dutela sistema abolitu nahi, ondorioei aurre egitera mugatzen baitira, kausak ukitu gabe. Klase gizartearen abolizioa bilatzen ez denez, haiek bideratu eta bere egin ditzake etsaiak, eta, beraz, ondorio posibleei adi egon behar dugu. Langile klasearen baldintzak hobetzea defendatzen ari garela uste dezakegu, eta, aldi berean, haren kateak indartzen egon gaitzake; beraz, lasai eta kontuz ibili behar dugu, agian, burgesiaren hurrengo Troiako Zaldiaren aurrean baikaude.

Maskara berri bat jantzi du erreformismoak, Green New Deal, Moneta Teoria Modernoa edo Lan Bermaturako Plana deitu; atzean ezkututzen dena da langileria kapitalismoaren gaitz amaigabeetara kondenatzen jarraitzea

Ez dadila gertatu 2008koan bezala, bultzada emantzipatzaile guztia progresismoak bereganatu zuenean eta ordena sozial kapitalistaren elementu legitimatzaile bihurtu zenean

4. ONDORIOAK

Maskara berri bat jantzi du erreformismoak, Green New Deal, Moneta Teoria Modernoa edo Lan Bermaturako Plana deitu; atzean ezkututzen dena da langileria kapitalismoaren gaitz amaigabeetara kondenatzen jarraitzea. Ezker koldarra, kapitalismoari aurre egitera ausartzen ez dena, horiek sortzen dituzten promesen eta desilusioen erantzule da, argi baitago, mugimendu bezala aurre egin behar diogun zama handietako bat dela, hain zuzen, iraultzari traizio egin diotenek utzi duten karga historikoa. Are gehiago, ziur asko kapitalismoaren historiako krisirik sakon eta gordinenetako baten aurrean gauden honetan. Ez dadila gertatu 2008koan bezala, bultzada emantzipatzaile guztia progresismoak bereganatu zuenean eta ordena sozial kapitalistaren elementu legitimatzaile bihurtu zenean. Antolaketa-modu antagonistak sortu behar ditugu, gero eta indartsuagoak, kapitalismoaren benetako kausei pixkanaka aurre egin ahal izateko. Ezin gara mugatu ondorioen aurka borrokatzera, horrela ez baitugu ezer aldatuko. Arazoak errotik konpontzeko garaia da, eta prozesu honetan ez gara nekatuko kea saltzen saiatzen direnak seinalatzeaz eta kritikatzeari; ez atseginez, baizik eta sistema mantentzeko funtsezko zutabe direlako. /

ERREFERENTZIAK

1. Engels, F., & Marx, K. (2004). *Manifiesto comunista* (Vol. 115). Ediciones AKAL.
2. Internacional Progresista (2020).
3. Del Rosal, M. (2020). *La gran revelación: De cómo la Teoría Monetaria «Moderna» pretende salvarnos del capitalismo salvando el capitalismo*. ECOBOOK.
4. Keynes, J.M (1936). *Teoría General de la ocupación, el interés y el dinero*. México, FCE, 1965.
5. Astarita, R (2018). *Debate sobre la TMM: Respuesta a Eduardo Garzón*.
6. Astarita, R (2018). *Origen del dinero, cuestiones teóricas*.
7. Mosler, W (2010). *Los siete fraudes inocentes capitales de la política económica*. El Petit Editor, 2014
8. Real Academia Española, s.f, soberano
9. Flakin, W & Belano, R (2019). *Un Green-New Deal no puede salvarnos una economía planificada sí*.
10. Cooke, S (2019). *Will the Green New Deal save the climate, or save capitalism?* Counterpunch, 2019 y Roberts, M (2016). *La larga depresión*. El viejo Topo.
10. <https://www.irekia.euskadi.eus/mobile/es/news/59169>
11. Nicholson, H (2019). *El Green New Deal: ¿Cambiar el sistema o salvar el sistema?*
11. Roberts, M (2019). *MMT 3 a bacstop to capitalism*.
12. Raventós, D. (2007). *Las condiciones materiales de la libertad*. Editorial El Viejo Topo.
13. EFE (Lunes 5 de octubre de 2020). *Euskadi quiere fondos europeos para 66 proyectos «tractores» valorados en 11.603 millones*. El Diario vasco.
14. Roberts, M (2016). *Basic income too basic not radical enough*.
15. Cockshott, P (2017). *What is wrong with the idea of basic income?*
16. Marx, K (2017). *Kapitala*. XXI. mendea.
17. Burdman, J. (2012). *Oligarchy*. Jeffrey A. Winters Cambridge, Cambridge University Press, 2011, 323 páginas. *RevistaSAAP. Publicación de Ciencia Política de la Sociedad Argentina de Análisis Político*, 6 (2), 450-452. Y Piketty, T. (2014). *El capital en el siglo XXI*. Fondo de cultura económica.
18. Editoriala (Maiatzak 10, 2020), *Gedar langile kazeta. Polizia Garan*.

ELKARRIZKETA

Irudiak **Erik Aznal**

Ainhua Vidal
eta Nadia Perez
ITAIAko kideak

ITAIA

antolakunde

bihurtzeko

hautua egin

dugu

Emakumeon Antolakunde Sozialista aurkeztu zuten pasa den urriaren 20an, «zapalkuntzarik gabeko gizartearen eraikuntzaren bidean, emakume langileon askapena gorpuztea» helburu. Helburu hori lortu ahal izateko, beharrezkotzat jo dute emakume langileak jasaten duen zapalkuntza zehatz bakoitza identifikatzea eta horrek egitura ekonomiko kapitalistaren baitan zein funtzio betetzen duen aztertzea, modu horretara, zapalkuntzari aurre egiteko bitarteko politikoak garatuz. Garai ilunak etorriko direla eta, ITAIAk «antolakuntza politiko sozialistarako hautua» egin du.

ITAIAren sorreratik bi urte pasatu ostean, antolakuntza forma berria hartzearekin batera, eskualdez eskualde emakume langileon babesa antolatzeko erabakia hartu dute ITAIAko kideek. «Emakume langileon emantzipazio erreala antolatzeko aukera bakarra harreman eredu sozialistaren eraikuntza delako». Horretaz eta gehiagoz hitz egin dugu jarraian duzuen elkarrizketan Ainhoa Vidal eta Nadia Perez ITAIAko kideekin.

Bi urte pasa dira jada 2018ko udazken hartatik. Genero problematika langile izaeratik eta perspektiba integral batetik aztertzeo tresna jarri zenuten mahai gainean. Blog izaera hartu zuen hasiera batean, arrazoia Euskal Herriko egoera politikoan lekurik aurkitu ez izana.

A.V. Euskal Herriko hainbat txokotako emakumeok auzia hausnartzearen ondorio izan zen ITAIaren bloga. Gure artean emandako eztabaidak maila publikoan sozializatzeko beharrak eraman gintuen bloga martxan jartzera, eta hasieratik gure helburua jada mahai gainean zeuden eztabaidetan ekarpena egitea eta eztabaida berriak plazaratzea izan zen, problematika konkretu honi erantzun eraginkorra emateko asmoz.

Emakumearen auzia lantzen duen mugimendu nagusia, feminismoa, munduan garrantzi berezia hartu duen mugimendua izan da azken urteetan eta argi ikusi da, errealtate konkretuaren ondorioz, mobilizaziorako gaitasun handia izan duela. Aldiz, aldaketa errealak lortzeko proposamenen hutsunea sumatu dugu eta egoera politiko horretan, ideia berriak zabaltzea izan dugu helburu. Guk arazoa ez dugu feminismoan soilik kokatzen, azken hamarkadetan ezker mugimenduaren sektore zabalen norabide ezean baizik, eta ondorioz, horiek mahaigaineratutako planteamenduetan. Eta egoera horretan, argi daukagu feminismoak forma autonomoak hartu baditu ere, ezker mugimendu askoren oinarri zentral bilakatu dela. Feminismoa elikatzen duten eskola teorikoek ez gaituzte ase, eta beraz, horien planteamendu estrategikoak ere gure proposamenarekiko ezberdinak dira. Horrek ez du esan nahi maila taktikoan borroka batzuetan bat egingo ez dugunik, baina horiei egingo diegun ekarpen teorikoa eta emango diegun norabide estrategikoa ezberdinak izango dira.

N.P. Feminismoa «emakume eta

gizonen arteko berdintasunerako» mugimendu gisa ulertzen bada ere gizartean, mugimendu politiko moduan printzipio politiko garbiak ditu, nahiz eta bere barnean hainbat korrante biltzen dituen. Problematika femeninoa patriarkatuaren baitan kontzeptualizatzen da, hau da, bizitza sozialaren aspektu autonomo gisa ulertzen da, nahiz eta hori beste zapalkuntza eta errealtate batzuekin intersekzioan ulertzen den. Horrek ondorio politikoak ditu: gainditu beharreko botere estruktura patriarkal autonomoa identifikatzen da, eta beraz, «emakumea» orokorrean definitzen da borroka subjektu gisa. Guk aldiz, bizi dugun errealtatearen analisia eginda, zapalkuntzak dominazio burgesaren parte gisa ulertzen ditugu, hau da, esplotazioaren forma zehatzak dira, gizarte kapitalistaren helburua den kapital metaketara azpiratuak ageri diren dominazio formak. Ondorioz, alde batetik, kapitalismoa bera gainditzeak soilik jarriko ditu zapalkuntzak gainditzeko baldintzak. Bestetik, zapalkuntza pairatzen duen subjektua emakume langilea da, nahiz eta horren ondorio sozialek emakume guztiei eragin diezaieketen. Beraz, borroka subjektua langile klase osoan kokatzen dugu, hori baita sistemarekin bukatzeko potentzialitatea duen subjektu bakarra.

Testuinguru orokorra analizatzen badugu, argi dago krisian oinarritutako ziklo ekonomiko berri bat bizitzen ari garela, eta horrek ziklo politiko berria irekitzeko aukera mahaigaineratzen du. Egun ez dira gauzatzen aurreko hamarkadetan zentroko herrialdeetan garatutako aukera ekonomikoak; orain, baldintza ekonomikoen beherakada momentua bizi dugu, proletarizazioa. Argi ikusten ari gara gure bizi baldintzak ez direla gure gurasoenen pareko izango, eta horrek posizio politiko berrietarako aukera ireki du. Printzipio politikoen berdefinizioa gertatzen ari da, langile mugimenduaren historiari loturik daudenak, baina modernizazio propioa dakartenak. Horri erantzuten dio Mugimendu Sozialistak.

«Feminismoa elikatzen duten eskola teorikoek ez gaituzte ase, eta beraz, horien planteamendu estrategikoak ere gure proposamenarekiko ezberdinak dira»

***«Guk aldiz, bizi dugun errealitatearen
analisia eginda, zapalkuntzak dominazio
burgesaren parte gisa ulertzen ditugu,
hau da, esplotazioaren forma zehatzak
dira, gizarte kapitalistaren helburua
den kapital metaketara azpiratuak
ageri diren dominazio formak»***

«ITAI Ak ez luke zentzurik izango esplotazio eta zapalkuntzarik gabeko gizarte eredu baten eraikuntzarako helburua duen batasun estrategikoa gabe, eta hain justu, horixe da Mugimendu Sozialista»

Ezin uler daiteke ITAI Aren ibilbidea Mugimendu Sozialistaren beraren garapena kontuan hartu gabe. Zein da ITAI Ak prozesu sozialistaren baitan duen tokia?

N.P. Esan bezala, Mugimendu Sozialistaren garapena eta ITAI Arena guztiz lotuak doaz, eta ezin ditugu modu apartekoan ulertu. ITAI Ak ez luke zentzurik izango esplotazio eta zapalkuntzarik gabeko gizarte eredu baten eraikuntzarako helburua duen batasun estrategikoa gabe, eta hain justu, horixe da Mugimendu Sozialista.

A.V. Zentzu horretan, gizartearen osotasunaren analisia egin eta bere dominazio forma aztertzen badugu, argi identifikatu daiteke esplotazioak eta zapalkuntzek betetzen duten tokia, zeri erantzuten dioten eta zein ondorio dituzten gizartean. Langile klasearen barneko subjektibitate andana sortzen dira dominazio kapitalistaren ondorio, banaketa sozial eta politikoa eraginez. Baina era berean, horrek aditzera ematen du zapalkuntza orok zergati bati erantzuten diola kapitalismoan, hau da, funtzio bat betetzen dutela eta beraz, zapalkuntzekin amaitzeko forma sistema bera gainditzetik hasten dela. Logika horretan, emakume langilearen zapalkuntza zentrala bilakatzen da kapitalarentzat, eta ITAI Ak horri erantzun nahi dio. Emakume langilea kapitala gainditzeko hautua egiten duen

antolakuntza formara lotzeko lana da gurea, hau da, emakume langilea aktibo militante bilakatu eta klase borrokara batzea dugu xede. Horretarako, beharrezkoa da emakume langileon bizi baldintzen hobekuntzarako jarduna garatzea, hala militantzia gaitasunak sortu eta bermatu ahal izateko.

Antolakunde izaera hartu berri duzue. Lehen urteurreneko adierazpenean esan zenuten jada, bazitekeela atari digital izaerak bere mugak laster topatzea. Hala dirudi beraz, esan bezala, antolakunde bihurtzeko pausua eman baituzue emakume langilearen zapalkuntza formei aurre egiteko.

N.P. Hasieratik izan genuen argi ITAI Aren jardun ideologikoa emakumeon askapen prozesuaren momentu bat besterik ez zela, konstantea izango dena, baina ez bere osotasuna. Aldiz, auziari aterabide eman nahian eta proposamen eraginkorrena garatzea helburu izanik, beharrezkoa izan dugu momentu teoriko hori garatu eta gizartean sozializatzea.

Orain, ordea, denbora pasa da, gure ideiak ere gero eta garatuago ditugu eta era berean, momentu historikoak pausu kualitatibo bat emateko urgentzia mahaigaineratu digu. Kapitalaren berrantolatzen ari den testuingurua ho-

“

*Emakume langilea
kapitala gainditzeko
hautua egiten duen
antolakuntza formara
lotzeko lana da gurea, hau
da, emakume langilea
aktibo militante bilakatu
eta klase borrokara
batzea dugu xede*

***ITAIA antolakunde bihurtzeko hautua
egin dugu, emakume langileon askapen
prozesuan ekarpena egiteko asmoz,
ditugun gaitasun guztiak eskualdez
eskualde antolatzen joan gaitezen***

netan, langileon bizi eta lan baldintzak etengabe doaz okerrera, eta emakume langileon egoera oraindik ere lazgarriagoa da: lan-harreman prekarioenak bizi ditugu, biolentzia dago gure egunerokoan, daukagun lan kargak isolamendu sozial eta politikora kondenatzen gaitu... eta orain, hori guztia areagotzen ari da. Horren adibide izan da konfinamenduko hilabeteetan bizi izan duguna.

A.V. Egoera horretan, ITAIA antolakunde bihurtzeko hautua egin dugu, emakume langileon askapen prozesuan ekarpena egiteko asmoz, ditugun gaitasun guztiak eskualdez eskualde antolatzen joan gaitezen. Modu horretan, gure lanketa testuingurura egokitu eta indarrak biderkatzea dugu helburu, zapalkuntzaren fenomeno bakoitzari ahalik eta modu positiboenean erantzuteko.

Berriki hartu baduzue ere antolakunde izaera, hausnarketa teorikoaz harago, komunitatea eratzeke hainbat jardun ere eraman dituzue aurrera. Tartean, Emakume Sozialisten

Topaketak egin zenituzten iaz, Azpeitian. Zein izan dira prozesu horretako irakaspen nagusiak?

A.V. Urte hauetan garaturiko jardun ideologiko horrek gure eztabaida eta hausnarketen espazioak ireki eta ahalik eta zabalenak izatea eskatu digu. Horretarako beste tresna batzuk sortu ditugu, hala nola formakuntza espazioak, material didaktikoak eta besteak beste, aipatu duzuen moduan, Emakume Sozialisten Topaketak. Garrantzia berezia izan zuten pasa den urtean antolatutako topaketa horiek, alde batetik, gure tesietan lanean dabilen jendea elkartu eta eztabaida bateratuak egiteko aukera izan baikenuen, eta horrek ekarpen esanguratsuak izan baitzituen. Bestetik, jende berriarengana hurbiltzeko aukera eskaini zigun, eta hala, guztion artean eztabaida teoriko-politikoak izateko aukera izan genuen. Beraz, balorazioa oso positiboa da; bide berriak ireki zizkigun lanerako eta horiek indartzen jardun dugu geroztik. Azken asteetan ikusi dugu horren emaitza.

Ildo horretatik, asko hitz egin da azken urteetan martxoaren

8aren ondorengoez eta laugarren olatu feministaz. Horren aurrean, iazko martxoaren 8an emakume langileak subjektu politiko bilakatzeko antolakuntza tresnak martxan jartzeko beharra azpimarratu zenuten horren gainetik. Eskualdez eskualde ikusi da harrera ona izan dutela aurkezpenek. Zer balorazio egiten duzue?

N.P. Aurreko urteetan ere izan dugu hainbat eskualdetan hitzaldiak egiteko aukera, eta erantzuna orokorrean oso ona izan da. Aldiz, aurkezpen hauek benetako garrantzia zeukaten, jendea gure posizioak entzuteko prest dagoela adieraztetik haratago, benetan horren aurrean proposatzen dugun antolakuntza eta planteamendua aditu eta hausnartzeko prest dagoela adierazten baitu. Testuinguru ekonomiko-politiko honetan, gero eta gehiago gara egoera honi aurre egiteko antolakuntza sozialista lehentasunezko eginbehar definitzen dugunok.

Gainera, aipatzekoa da bizi dugun testuinguru nahasian, alarma egoeran, pandemiaren izuarekin, aurkezpeneta-

“

Aurkezpen hauek benetako garrantzia zeukaten, jendea gure posizioak entzuteko prest dagoela adieraztetik haratago, benetan horren aurrean proposatzen dugun antolakuntza eta planteamendua aditu eta hausnartzeko prest dagoela adierazten baitu. Testuinguru ekonomiko-politiko honetan, gero eta gehiago gara egoera honi aurre egiteko antolakuntza sozialista lehentasunezko eginbehar definitzen dugunok

«Azaroaren 25aren bueltan, bizitza biolentoen aurreko lanketa egiten ari gara, eta horretarako indarkeria matxista osotasunean kokatzen dugu, haren erroa seinalatzen dugu eta erantzunak emateko mekanismoak garatzen ari gara»

ra hurbildu den jende kopurua izugarria izan dela eta horrek hausnarketa positiboak egitera garamatza. Hemen-dik aurrerakoan baloratu beharko dugu, esan bezala, zein den horiek antolatzeke daukagun gaitasun erreala, hau da, jendea gure dinamiketara batzetik edo bertara mobilizatzetik haratago, zer aukera dugun haiek politikoki guregana binkulatzeko.

Mahai gainean dauden hipotesiak dira krisi kapitalistaren bizkortzea, ekoizpen prozesuen berrantolaketa eta gizarte eredu autoritarioa. Nola txertatzen da bertan emakume langileen problematika eta zer proposamen dituzue esku artean?

A.V. Aipatu bezala, krisi testuinguruan gaude, kapitalaren berrantolatze fase batean, historikoki lanaren gaineko esplotazioaren berrantolaketa bidez ordaindu dena. Horrek langile klase osoaren bizi eta lan baldintzen beherakada dakar, eta gizarte eredu gero eta autoritarioagoak eskatzen ditu. Era berean, horrek langile klase gero eta proletarizatuagoa otzan edukitzeko kontrol soziala areagotzea dakar.

Emakume langileon egoeran oso argi ikusten ari gara, eta konfinamendu garaian begi bistakoa izan da: orokorrean lan harreman prekarioenetakoak bizi ditugun subjektu bagara, krisi testuinguruan oraindik ere forma lazgarriagoan biziko dugu langabezia orokortua, behin-behinekotasuna edota lanaldi partzialen gorakada. Pobrezia estrukturalera kondenatuta gaude, lan harreman forma horiek hori baitakarte, bizitzeko beharrezko ditugun baliabideen kontsumorako ezintasuna. Gainera, emakumeok asistentzia zerbitzu forma guztien lehen lerroan gaude, bai etxeko lanetan, bai lanbide sektore eta zerbitzu feminizatuenetan. Horien berme sozialaren mugak horien merkatu-ratze eta pribatizazioa dakar. Pribatizazioa bi formatan ulerturik, bai zerbitzu horien gestio pribatu edo kontzertatuan eta baita, etxe girora buelta, izaera pribatua emanez. Hori noski, emakume

langileon lan kargara gehituko da. Eta egoera horretan, dependentzia ekonomiko eta isolamendu sozial eta politikoan, gizartearen areagotuko den izaera biolentoaren lehen lerroan ere izango gara, gure azalean biziko baitugu hori guztia. Emakume langileon bizi eredu, langile klase orokorrarena bezala, miseriara kondenatua dago eta horri erantzun bat emateak sekulako premia dauka.

N.P. Emakume langileon zapalkuntzak betetzen dituen funtzioen neutralizazioarako borroka izan behar du gu-reak; ITAIAK garatuko duen jardunak egunero bizi ditugun zapalkuntza fenomeno orori erantzuna emateko ahalgina egingo du, eta ditugun gaitasunen arabera espazio guztietan garatzen saiatuko gara. Konkretuki orain, azaroaren 25aren bueltan, bizitza biolentoen aurreko lanketa egiten ari gara, eta horretarako indarkeria matxista osotasunean kokatzen dugu, haren erroa seinalatzen dugu eta erantzunak emateko mekanismoak garatzen ari gara. Eta hemendik aurrera ere horretan jardungo dugu, egunerokotasunean ageri diren fenomenoaren aurreko erantzunetarako mekanismo onenak bilatzen eta garatzen, prozesu sozialista elikatzea helburu izanik. /

Testua **Arteka**

Esplotazioa berdez zuritzeko

COVID-19aren mundu-pandemiaren aurretik, klima aldaketaren auzia eztabaida publikoan protagonista izan zen hainbat hilabetez. Krisi ekonomiko zein sanitarioaren koiunturak atzean utzi ditu, ordea, mobilizazio espontaneoek ziklo jendetsua nahiz masa hedabideek hauspotutako «Green New Deal» haren urgentzia. Bota diezaiogun begirada bat Europan borondate ekologista ordezkatzeko duten alderdiei, euren klase konposizioari eta sostengatzeko duten programari. Ekoizpen sistema kapitalistaren ingurumen-kudeaketaren kritika ala berau legitimatzeko enegarren saiakera ote?

Ekoizpen sistema kapitalistak Lurrean eragiten duen hondamendia fenomeno nabarmena da XXI. mende hasieran, suntsitze fisikoa- ren muga absolutuak eta etorkizuneko agertoki posibleak oraindik ebazteke dauden arren. Ingurumen-baldintzen epe luzeko bideragarritasuna gero eta zalantzarriagoa da, formazio historiko honek baliabide naturalak us- tiatzeko darabilen formarengatik. Ha- la, apurka-apurka, gizarteko hainbat geruzaren kontzientzian txertatu da «jasangarritasuna» delakoaren ideia. Estatuak, nazioarteko organismoek, Gobernu Kanpoko Erakundeek nahiz antolakunde ekologistek gero eta se-

riotasun handiagoarekin azpimarra- tzen dute ekoizpen modu honek modu «arrazionalagoan» jarraitu behar duela hazten, biziraun nahi badu. Ska Keller Berdeen hautagai alemaniarra argi min- tzatu zen meatzarien etorkizunaren in- guruan galdetu ziotenean: «Meatzarien eskualde batekoa naiz, ikatza lantzen zuten behargin asko zeuden bertan. Gaur egun gutxiago dira dena automa- tizatuago dagoelako. Trantsizio justua egin behar dugu. Ikatza agortzekotan dago, beraz, bai ala bai eboluzionatu behar da. Hobe goiz egitea, planeta bi- zigarri bat izan nahi badugu» (1).

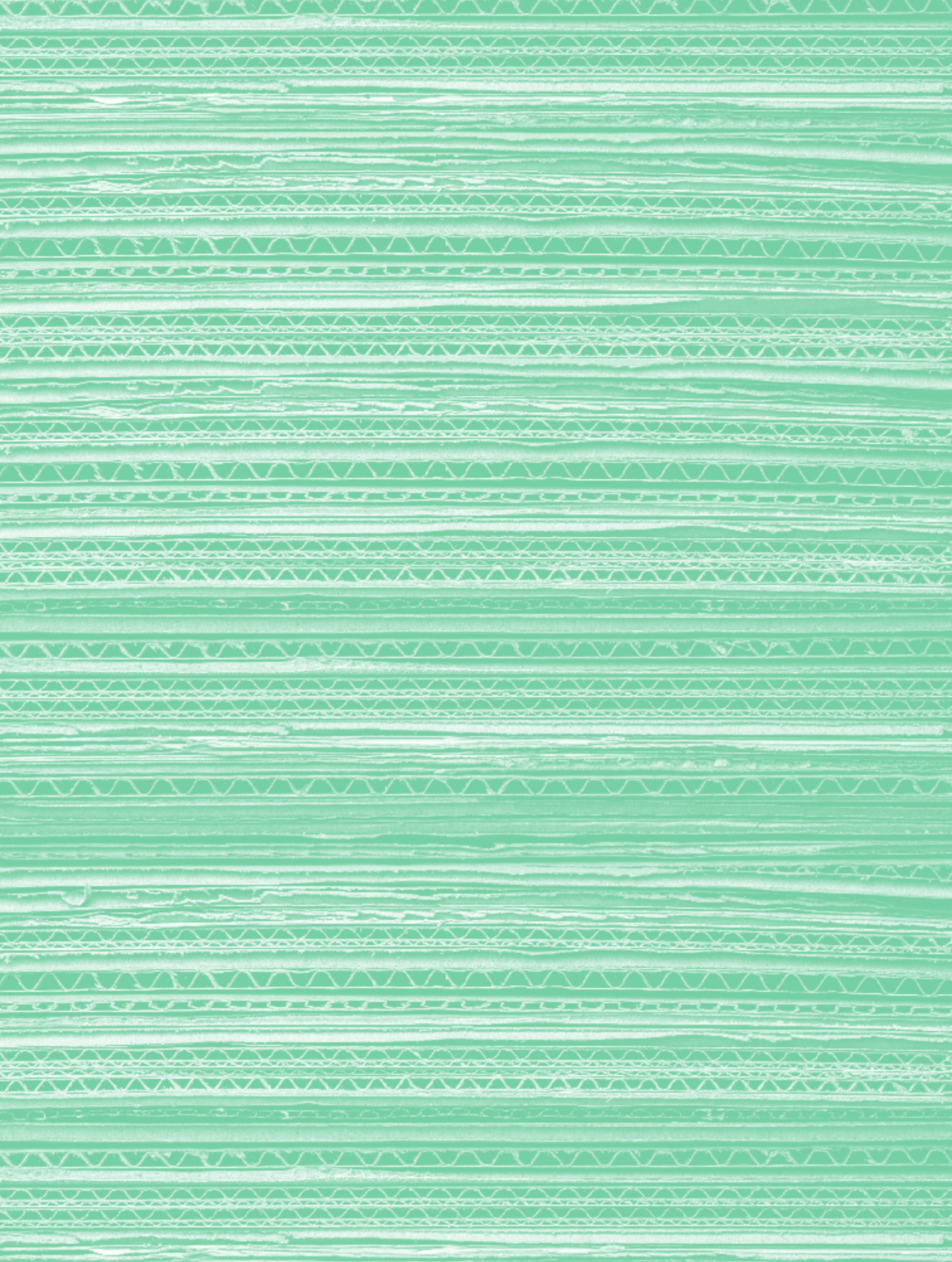
Ekoizpen sistema kapitalistarentzat jada produktiboak ez diren adarren

depurazio ariketa klasikoak «planeta bizigarriaren» eta «trantsizio ekologi- koaren» adierazleetan bilatu du justifi- kazio ideologikoa oraingoan. Bitartean, erreforma industrialak albo-kaltetzat utziko duen proletalgo langabearena hil ala biziko kontu bilakatu da Europa- ko zenbait tokitan. Izan ere, bestelako egitura produktiboetan urte luzez ari- tu izan diren beharginak lan-merkatua- ren egungo konfiguraziora moldatzeko zailtasunak dituzte, ondorioz, horieta- ko asko 50 urteren inguruan langabe- zian kateatuta geratzen dira. Langile gazteagoek, berriz, ezin dute lanpostu egonkorrik topatu euren lurralde de- sindustrializatueta, eta emigratzera

**Ekoizpen sistema
kapitalistarentzat jada
produktiboak ez diren
adarren depurazio ariketa
klasikoak «planeta
bizigarriaren» eta «trantsizio
ekologikoaren» adierazleetan
bilatu du justifikazio
ideologikoa oraingoan**

behartuta daude. Gero eta handiagoa den Erreserbako Industria Armadarentzako irtenbideen inguruan galdetzen dietenean, Berdeek sozialdemokrazia-
ren erantzun klasikora jotzen dute, zorpetze publikoarekin baloia aurrerantz botata: «Ikatza besterik ez dute. Eta Internet, telefono konexioak... behar dituzte enpresak iristeko. Inbertsioak. Horregatik proposatzen dugu eskualde horietara egiturazko funts gehiago bidaltzea, Grezian, Alemanian, Polonian edo Espainian pobreenen artean egon ohi baitira» (2).

Europar Batasunak, COVID-19aren bizkortutako ekonomia krisiaren testuinguruan, zorpetze kolektiboaren hautua egin du estatu guztien artean. Horrela baino ez dira posible aldi baterako enplegu erregulazioko espedienteak, «errenta unibertsal» deiturikoak, bestelako zeharkako soldatak eta erakunde publikoen finantzazio orokorra. Denak hari mehar batek lotzen ditu: Europako Banku Zentralak (oraingoz) igortzen duen likideziak, hain zuzen ere. Baina ekonomialari baikorrenak ere ez dira ausartzen prozesua bere horretan mantenduko dela baieztatzen. Europa politika fiskala gogortzen hasten bada, exigentzia produktibo berrietara egokitzen ez diren jardueretako milaka langile kale gorrian utzi ditzake «trantsizio justuak», automatizazioa gailentzen ari den testuinguru industrialaren erdian, eta Estatuaren dirulaguntza publikorik gabe.

ESKU-HARTZE INPERIALISTEN BURU

Europako langileriaren bizi-baldintzen aurkako ofentsiba ekonomikoan inizatiba hartzeaz gain, erdigune inperialistaz kanpo gauzatu diren hamai-
ka oldarraldi militarren erantzukizuna ere badaramate Alemaniako Berdeek euren gain. Yugoslavian, Afganistanen, Afrika Ekialdeko kostaldean eta Libian *Bundeswehr*-aren operazioak sustatu dituzte, SPDk I. Mundu Gerran parte hartzearen alde egin zuen antzera. Belizismoaren justifikazio nazionalistak bi Mundu Gerren ostean izen ona galdu

**Europa politika fiskala
gogortzen hasten bada,
exigentzia produktibo
berrietara egokitzen ez
diren jardueretako milaka
langile kale gorrian utzi
ditzake «trantsizio justuak»,
automatizazioa gailentzen ari
den testuinguru industrialaren
erdian, eta Estatuaren diru-
laguntza publikorik gabe**

duenez, «laguntza humanitarioa» izan da Berdeen argudioa harraparitza-gerran; lehengaien, posizio geopolitikoaren eta lan-indar merkearen gaineko kontrola eskuratzeko. Horren harira, beste alderdi ekologista batzuen kritika gogorak entzun behar izan dituzte, AE-Betako euren homologoenak tarteko: «Gizatiarragoa izateko gerraren ahaleginean parte hartu behar dutela esatea lizuna da. Badirudi esaten ari direla, gobernu kide izanik, luku bonba «humanitarioak» edo minbizirik gabeko uranio pobretuzko karkasak egin ditzaketela. Hori zentzugabea da» (3).

Alderdiaren iniziatiba gerrazalea ez da zuzendaritzaren nahierara mugatzen gainera, *Leipziger Volkszeitung* egunkariak 2011. urtean jalgitako datuen arabera, Alemaniako biztanleriaren segmentu batek berak ere ez du babesten konpromiso militarra hautesle berdeek baino gogo handiagoz (4). Alderdiaren oinarri sozialaren onarpen militarista sendoa izanik, agerian gertatzen dira berau sostengatzen duen estratu sozialak gatazka armatuotan dituen interes objektiboak.

KLASE ZIGILUA

Zenbait ikerketak nabarmentzen dutenez, alderdi berdeak garapen ekonomikoko handiagoa eta energia nuklearraren ekoizpen maila gorena duten herrialdeetan gailentzen dira, langabezia tasa altua dutenetan marjinalak diren bitartean (5). Agerikoa da formazio berdeen arrakastak ekonomikoki egonkortutako eta politikoki garatutako klase ertain zabalaren existentzia galdegiten duela, eta ondorioz, estratu sozialon interes partikularren defentsan aritzen da. Horren adibide dira meatzaritzaren eta industria zaharreko bestelako adarren likidazioaren alde egindako apustu estrategikoa eta biztanleriaren sektore pobretuenekin duten lotura organiko eza.

Bestalde, ezaugarri instituzionalen aldetik, gobernantza eredu deszentralizatuak hobesten dituztela antzeman daiteke. Izan ere, ezer baino lehen, euren estrategia politikoaren abiapuntua

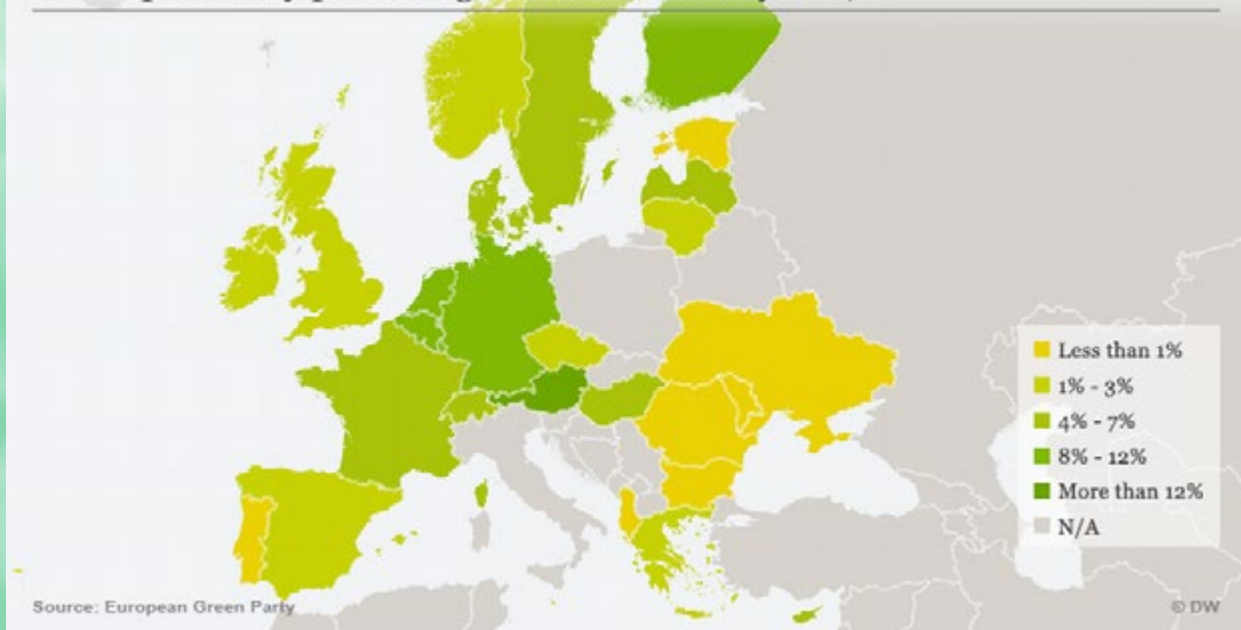
Alemaniako biztanleriaren segmentu batek berak ere ez du babesten konpromiso militarra hautesle berdeek baino gogo handiagoz

Agerikoa da formazio berdeen arrakastak ekonomikoki egonkortutako eta politikoki garatutako klase ertain zabalaren existentzia galdegiten duela, eta ondorioz, estratu sozialon interes partikularren defentsan aritzen da

Green parties by percentage of vote as of May 2017

hauteskunde lokalak baliatzean oinarritzen da, programa ezagutarazteko. Horren ondoren jotzen dute maila nazionalako hauteskunde lehiara, sinegarritasun handiagoz hauspoturik. Bestalde, estatu-boterearen deszentralizazioaren aldeko hautu politikoa da eurena, izan ere, badakite gaur-gaurkoz burgesia monopolista nazionalaren babes zuzenik gabe eta auzi soziopolitikoak bitarteko, eurentzat ia ezinezkoa dela hauteskunde orokorrak irabaztea. Gauzak horrela, euren ahalmen instituzionala ezaugarri jakin batzuk betetzen dituzten eremuetan biltzen da. Adibide bat jartzearen, zailago dute historikoki sozialdemokrazia hegemonikoa izan den lekuetan irabazteko, antzeko oinarri sozialagatik lehiatzen dutelako, programak partekatzen dituztelako eta oligarkiak nahiago izaten duelako sozialdemokraziaren kudeaketa esperientzia hobetsi.

PERESTROIKA EKOLOGIKOA

Eredu produktiboaren egoera eta bertatik eratorritako kontzientzia politikoa goitik behera eraldatu dira mugimendu ekologisten hastapenetik, 60ko hamarkada amaieratik eta 70eko hamarkada hasieratik hona, hain zuzen ere. Europan II. Mundu Gerra ostean zabaldu zen kapital metaketa zikloak orduan azaldu zituen eskala handiko balio ekoizpena gauzatzeko lehen agorpen zantzuak. Une historiko horrek mendebalde inperialistako Ongizate Estatua sostengatzen zuen mundu-sistema eta ekoizpen ereduarekiko kritikoak ziren subjektibitate berriak sortzea ahalbidetu zuen plano politikoan, oraindik oso marjinalak eta kontrakulturalak ziruditenak. Izan ere, egitura produktibo hark oraindik ez zuen bere potentzial guztia agortu mundu eskala planetarioan, eta beste krisi sistemiko batzuk igaro beharko ziren burgesia monopolista urgentziazko neurri erreformatzaileak hartzera behartuta sentitu zedin.

Gaur egun, ordea, fenomeno nabarmena da «garapen jasangarria» ez dela ekologisten zirkulu aktibista

Estatu-boterearen deszentralizazioaren aldeko hautu politikoa da eurena, izan ere, badakite gaur-gaurkoz burgesia monopolista nazionalaren babes zuzenik gabe eta auzi soziopolitikoak bitarteko, eurentzat ia ezinezkoa dela hauteskunde orokorrak irabaztea

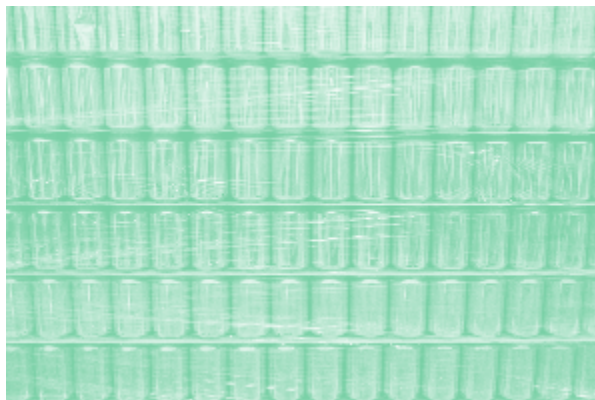
minoritarioetara mugatzen den kontzeptua. Kontrara, nazioarteko burgesia monopolistaren ordezkariak ere etengabe azpimarratzen dute neurri zorrotzak hartzearen beharra, eta ez helburu propagandistiko ala estetiko hutsengatik, epe luzean irabaziei eusteko beharrezkoa izango zaiela aurreikusten dutelako baizik. *BlackRock*-ek, munduko inbertsio-funts handienak, argi adierazten ditu bere asmoak gai horri dagokionez: «Iaz, BlackRockek 2.700 enpresa ezberdinetako 4.800 zuzendariren botoak geldiarazi zituen, edota zuzenean horien aurka bozkatu zuen. Enpresak eta administrazio-kontseiluak iraunkortasunaren dibulgazio eraginkorrak egiten ari ez direla edo gai horiek kudeatzeko esparruak ezartzea saihesten dutela ikusten dugunean, administrazio kontseiluko kideak egingo ditugu arduradun» (6).

Badakitenez aldaketa klimatikoa epe luzeko irabazientzat arriskutsua izan daitekeela, mehatxu zuzena eta euren indar politiko osoa aplikatzen dute ekoizpen jardueraren parametro berrietara egokitzen ez diren enpresen aurka. Argia da inbertsio-funtsak kezka klimatikoari eta poltsikoen jasangarritasunari begira jarraian egiten duen aurreikuspena: «Galdera horiek arrisku balioen eta aktiboen ebaluazio sakona bultzatzen ari dira. Eta kapital merkatuek etorkizuneko arriskua bultzatzen

Kontrara, nazioarteko burgesia monopolistaren ordezkariak ere etengabe azpimarratzen dute neurri zorrotzak hartzearen beharra, eta ez helburu propagandistiko ala estetiko hutsengatik, epe luzean irabaziei eusteko beharrezkoa izango zaiela aurreikusten dutelako baizik

dutenez, kapital esleipenean aldaketak ikusiko ditugu, kliman bertan ikusten ditugun aldaketak baino azkarrago. Etorkizun hurbilean, eta gehiengoak aurreratzen duena baino lehen, kapitalaren berresleipen esanguratsua izango da» (7). Ekoizpen indarren suntsitzea eta modernizazioa datorrela, laburki esanda. Jada epe motzean berregokitzapen aldean itza hauteman daiteke ehun produktiboan; teknologiar, lan-indarrari, kokapen geografikoari, eta nola ez, kutsakortasun tasei dagokionez.

Joan den mendean eskala handiko erabateko gerrak baliatu ziren kapital metaketarako ziklo berriak zabaltzeko eta ekoizpen ereduaren herdoiltzea saihesteko. Une historiko honetan, ordea, armagintzaren arloan izan diren aurrerapenak bitarteko, burgesiarentzat onartezina da konfrontazio beliko handira jotzea. Zantzu guztien arabera, klima aldaketaren gertutasuna izan daiteke erreforma industrial berrirako koartada nagusietako bat. Prozesua ez da merkatu lehiaren printzipioetatik salbuetsita egongo, eta klase menderatzailearen fakzio desberdinak horretarako prestatzen ari dira euren ordezkari politikoekin batera, Euskal Autonomia Erkidegoan kasu. Arantxa Tapia Industria sailburuaren ustez, autonomia erkidegoan deskarbonizazioarako aukera mahai gainean dago,

jarduera industrial «berde, eraginkor, hondakin gutxiagorekin eta material berriekin» garatu dadin (8).

Alderdi berdeen eta mugimendu ekologistaren aldarrikapen partzial klasikoek, ekoizpen sistema zalantzan jartzeko baino, berau hobetzeko bidean egindako ekarpen nagusia antzeman daiteke. Tapiaren hitzek errealitate historiko hori islatzen dute, izan ere, trantsizio ekologikoak «hainbat aukera» eskaintzen dituela nabarmentzen du: «Besteak beste, ekonomia zirkularrarenak, elektrizitatearen prezioa eta hondakinen kudeaketa hobetzen dituzten prozesuenak, uraren eta airearen kalitatean egindako aurrerapenak. Laburbilduz, epe ertain eta luzera lehia-kortasuna ekarriko duen guztia» (9).

PARADIGMA

Perspektiba historiko horretara iritsita, mugimendu ekologisten ebolutzio konplexua eta alderdi berdeen praktika traizio terminoetan ulertzea saihestu behar litzateke ondorio politikoak erauzterakoan. Ideologia horrek sustatutako mobilizazio zikloa bere helburu estrategikoez ezarritako paradigma historikoaren baitan kokatzen baita. Hau da, mugimendu ekologista eta horrek gerora ernaldu zituen alderdi berde instituzionalak hasieratik zeuden kondanatuta euren muga abso-lutuekin jotzera. Klima problematikaren sorburuan kokatzen diren ekoizpen harremanak bere osotasunean eraldatzeko apustu estrategikorik gabe, kapitalismoaren eraginak ekologikoki «jasangarriago» egitean agortzen dira mugimenduok. Ondorioz, ingurumenaren hondamendia dakarren sistema betikotzen amaitzen dute nahitaez, eta integrazio horren lekuko izan gara azken urteotan.

Azken hamarkadetan eskakizun partzialen inguruan sortutako masa mobilizazioen eta estatuen arteko hartu-eman dialektikoak lege historiko batzuk bistaratzen ditu: ziklikoki mugimendu espontaneoak sortzen dira eskakizun partzialen inguruan, proletalgoa politikoki armagabetuta dago

Alderdi berdeen eta mugimendu ekologistaren aldarrikapen partzial klasikoek, ekoizpen sistema zalantzan jartzeko baino, berau hobetzeko bidean egindako ekarpen nagusia antzeman daiteke

Klima problematikaren sorburuan kokatzen diren ekoizpen harremanak bere osotasunean eraldatzeko apustu estrategikorik gabe, kapitalismoaren eraginak ekologikoki «jasangarriago» egitean agortzen dira mugimenduok

bertan bere klase interesak modu independentean babesteko, burgesiaren mundu-ikuskerara eta gidaritza politikoa nagusitzen da hasieratik, eskakizun partzialak hauteskunde programa politikoan kapitalizatzen dituzten alderdiak sortzen dira, eta azkenik, horiek estatu-aparatuetan amaitzen dute, integrazio maila handiagoarekin ala txikiagoarekin; estatu burgesa nahiz sistema kapitalista aldiro indartzea, egonkortzea eta modernizatzea dakar, funtsean.

Lege historiko horren ertzak antze-man ditzakegu mugimendu ekologistaren eta alderdi berdeen ziklo historiko zehatzean ere. Badute berezitasun nabarmen bat, gainera: oraingoan, burgesia monopolistaren zenbait sektore

gero eta kontzienteago dira sistema kapitalistak egiturazko gabeziak dituela, epe luzera begira, kapital metaketa eskala handiagoan gauzatzea ahalbidetuko duten ingurumen-baldintza aproposak erreproduzitzeko. Ondorioz, haren fakzio indartsuenek gero eta jaramon gehiago egiten diote historikoki ertain klasearena izan den ingurumen-programari, ekoizpenaren eta kontsumoaren modernizaziorako erreformak sustatzeko helburuarekin. Mendebaldeko demokrazia burgesetan erreformak aldebakartasunez ezartzea erlatiboki zailagoa denez, beharrezkoa zaie estatuen baitako lehia politikoa irabaztea, biztanleria ekoizpen ziklo berriaren premisetarako kulturalki heztea eta kontsentsu aproposa lortzea. /

ERREFERENTZIAK

(1) Ska Keller: «La Comisión se ha movido poco y tarde en materia de emisiones», *El País*ek argitaratua: https://elpais.com/internacional/2019/05/05/actualidad/1557085253_074421.html

(2) Ibídem

(3) *Berde alemaniarrei eskutitz irekia*, 2001eko azaroaren 7a, *Carta abierta a Los Verdes alemanes*, *El Salton* aipatua, «¿Qué ha sido de Los Verdes alemanes?» <https://www.elsaltodiario.com/new-left-review-espanol/que-ha-sido-verdes-alemanes>

(4) *Leipziger Volkszeitung*, 2011ko apirilaren 22a, *El Salton* aipatua, «¿Qué ha sido de Los Verdes alemanes?» <https://www.elsaltodiario.com/new-left-review-espanol/que-ha-sido-verdes-alemanes>

(5) <http://agendapublica.elpais.com/una-ola-verde-en-europa>

(6) <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-ceo-letter>

(7) Ibídem

(8) https://cincodias-elpais-com.cdn.ampproject.org/c/s/cincodias.elpais.com/cincodias/2020/10/28/companias/1603903427_896738.amp.html

(9) Ibídem

LATINOAMERIKA LATINOAMERIKARI BEGIRA: ABERRI HANDIA ERAIKITZEN

Testua **Carmen Parejo**

Irudiak **Erik Aznal**

FIDEL CASTRO RUZ

«Atzo kolonia handia izan ginen; bihar herri elkartuen komunitate handia izan gaitezke. Naturak aberastasun paregabeak eman zizkigun, eta historiak sustraiak, hizkuntza, kultura eta lotura komunak eman zizkigun, Lurreko beste ezein eskualderi ez bezala»

Amerikako koloniak emantzipatu zirenetik, maila espiritualetik haragoko batasun bat, herrien benetako independentzia eta garapena bermatuko zituen eraikuntza estrategiko bat sortzeko nahia egon da. Horixe zen europarren presio kolonialetik eta iparraldeko bizilagunak pixkanaka egingo zuen presiotik askatzeko modu bakarra.

XIX. MENDEA: AMETSETAKO LURRALDEA

Espainiako Inperioari zegozkion kolonia amerikarren independentzia bere garaiaren, garaiko ideologiaren, nazioarteko harremanen eta munduko potentzien kontraesan geoestrategiko eta komertzialen ondorioz gertatu zen.

Zentzu horretan, ulertu behar dugu prozesu osoa etengabeko estres politiko eta militarren ondorio izan zela, eta emaitzaren zati handi bat borroka geoestrategiko horien mende egon zela, parte-hartzaileen boluntarismo idealaren mende baino gehiago.

XIX. mendeko 20ko hamarkada iritsi orduko, Espainiak Amerikan zituen koloniak ia osorik emantzipatu ziren. Iparraldean, Mexiko, esperientzia inperiala izan eta gero, Mexikoko Estatu Batuak gisa finkatzen hasi zen; Erdialdeko Amerikako pro-

bintziek, Mexikoko inperioarekin hautsi eta gero, Erdialdeko Amerikako Errepublika Federala osatu zuten (Guatemala, Honduras, Costa Rica eta Nikaraguararen artean); hegoaldean, Txile, Peru eta Río de la Plata probintziak ere proiektu nazionalak eraikitzen hasi ziren. Eta Karibeko hegoaldeko ertzean ere, loratzen hasi zen Bolivarren proiektu handia: Kolonbia Handia edo Kolonbiako Errepublika.

Azpmarratu beharra dago, bestalde, haien artean beti egon zela aliantza. Herrialde-proiektu berri bat oinarritik garatzeko hainbat baldintza zeuden, besteak beste, Espainiaren menderakuntzaren aurkako babes-akordioak, nagusiki militarrek, eta Europako moduko Estatu-nazioaren sentimendurik ez izatea, baina bai borrokan jatorri eta etsai komun bat, Espainiako Inperioa, hain justu. 1822tik 1826ra Kolonbiako Errepublikak Peru, Mexiko, Txile, Erdialdeko Amerika eta Río de la Platarekin sinatu zuen “Unión, Liga y Confederación Perpetua” tratatuak erakusten du, esaterako, elkar ulertzeko eta laguntzeko harreman hori.

Hala ere, herri horiek ezin izango zituzten beren proiektuak modu independentean garatu, emantzipazio kolonialak gertatu zireneko testuinguru geopolitikoak erabat baldintzatuko baitzituen.

Izan ere, beste eragile batzuek zuzeneko esku-hartzea zuten eskualdearen bilakaeran eta garatzen ari ziren herrialde berrien harreman diplomatikoe-tan. Espainiako Inperioa zen etsai argiaren aurrean, askatzailiek Britainiar Inperioaren babesa eskatu zuten, Ameriketako Estatu Batuak sortzean Espainiako eta Frantziako Inperioek ere britainiarren kolonien independentzian lagundu zuten era berean. Hau da, potentzia inperialen arteko berezko liskarren erabilera interesatu horrek ez luke harridura sortu beharko. Are gehiago, Espainiako Inperioak armak, botikak, laguntza ekonomikoa eta 11.000 gizonez osatutako destakamentua ere eman zituen 13 kolonien iraultzari laguntzeko, Britainiar Inperioa ahultzeko asmo argiz. Iraultza hori izango zen, hain zuzen, Ameriketako Estatu Batuak sortzeko erroa. Britainiar Inperioak, berriz, oso bestelako testuinguru batean, zuzeneko edo zeharkako laguntza eman zien Hispanoamerikako askatzailerei; batez ere, Simon Bolivarri eman zion laguntza nabarmendu zen. Baina, esan bezala, testuingurua bestelakoa zen, eta une horretan gainbehera nabarmenean ikusten zuten Inperioa ahultzeaz haratago zihoan britainiarren estrategia. Aitzitik, elementu hori garrantzitsua izan arren, britainiarren asmo nabariena Hego Amerikan beren merkataritza- eta eragin-sareak irekitzea zen. Hori argi ikusi zen 1806-1807 urteetan, Britainiar Inperioak zuzenean

Hispanoamerika askatu berria jaio eta garatzen hasi zen testuinguruan, potentzia ugarik (batzuk inperialak eta beste batzuk, hazten ari zirenak) hura menderatzearen potentzial gozoari begiratzen zioten

Río de la Plata inbaditu zuenean eta Buenos Aires eta Montevideo hiriak okupatu zituen; handik gutxira, barne-miliziek kanporatu zituzten.

«AMERIKA AMERIKARRENTZAT»

Espainiako Inperioaren Ameriketako kolonien independentziaren garapenean parte hartu zuen beste eragile aktibo bat AEB izan zen. Britainiarren hamahiru koloniaren matxinadak sortutako herrialdea da AEB, eta 1776ko uztailaren 4an aldarrikatu zuen bere independentzia. Amerikako kontinenteko independentzia-prozesuetatik sortutako lehen herrialdea izan zen.

«Nazio lagun baten Kolonian matxinada bultzatuko duen programa bat babestea, hura eskuratze-ko une egokian esku hartzeko asmoz», horixe zen James Madisonek –AEBko presidentea eta James Monroeren aurrekoa– Hispanoamerikako independentzia-borroken aurrean egin zuen proposamena. Edonork pentsa lezake James Madison izan zela, XIX. mendearen hasieran, «koloretako iraultzen» aitzindaria, oraindik ere Ameriketako Estatu Batuei hainbeste onura ematen dien metodo horrena.

Politika horren hasierako erreferenteen artean Floriden kasua nabarmentzen da (une horretan Espainiako Inperioarenak ziren). AEBk 20 urte baino gehiago behar izan zituen Florida anexionatzeko; horretarako, eraso armatuak erabili zituen, diplomazia eta nazioarteko presioarekin batera. Higidura-gerra hori Mexikoko lurraldearen zati bat ere bereganatzeko erabili zuen AEBk, hala nola Kalifornia, New Mexiko eta Texas. Gaur egun Kuba edo Venezuela herrialdeekin erabiltzen duen estrategiaren antzekoa da; ez zuzeneko inbasioa egitea, baizik eta eskualdean kontrol hegemonikoa ezartzea.

XIX. mendearen hasiera garai nahasia izan zen nazioarteko harremanei dagokienez; Europaren etorkizuna markatuko zuten aliantza eta estrategien jokoa izan zen, bai eta Amerikarena ere, non independentzia-prozesuen ondoren herrialde subiranok eraikitzen hasi baitziren. Gaur egun Amerika kontinente gisa ulertzeko, funtsezkoa da garai hartan nazioarteko harremanak nola kudeatu zituzten behatzea.

Eta horrela iristen gara Monroe Doktrina eza-gunera. Honako hau zen testuingurua: European Aliantza Santua sortua zen antzinako erregimenaren balioak iraultza liberaletatik babesteko. Testuinguru horretan, Frantziak Espainiara bidali zituen *San Luisen Ehun Mila Semeak*, eta bertan Rafael de Riego koronelaren iraultza liberala deuseztatzea lortu zuen. George Canning, Ingalaterrako Atzerri Arazoetarako Ministroa, harremanetan jarri zen

AEBrekin, eta Aliantza Santuaren maniobra posible baten aurkako adierazpen bateratu bat sortzeko eskaria luzatu zion, haren asmoa askatutako lurralde hispanoamerikarrak absolutismo espainiar ezarri berri horretara itzultzea baitzen. Britainiarren estrategia horri berehala erantzun zioten Estatu Batuek kontraestrategia interesatu batekin, hain zuzen, Monroe Doktrina ezagunarekin: «Amerika amerikarrentzat». Doktrina horren bidez, AEBk bi gauza bermatu nahi izan zituen epe luzera: Europako kolonialismoa Amerikan zabaltzeari kontra egiteko jarrera argia azaleratzea eta, era berean, haiek Amerikan barrena hedatzeko bermea izatea. Hala, Monroe Doktrinaren egiazko egile intelektuala John Quincy Adams izan zen, Monroe presidente zenean Estatu Idazkari, eta ondoren AEBko presidente izan zena. Doktrina aurkeztu aurretiko eztabaidetan, argi utzi zuen zein zen bere benetako zioa: Estatu Batuak aukeraz baliatu behar ziren aldebakarreko adierazpen bat egiteko, «*potentzia guztien eskuak lotzeko, Ingalaterrarenak barne, baina Amerikan eskuak aske, erabat aske uzteko Estatu Batuei*».

Beraz, Hispanoamerika askatu berria jaio eta garatzen hasi zen testuinguruan, potentzia ugari (batzuk inperialak eta beste batzuk, hazten ari zirenak) hura menderatzearen potentzial gozoari begiratzen zioten.

NOLA EGIN AURRE EGOERA HORRI?

Testuinguru horretan, Bolivar buru zuela, «Gure Amerika» sortzeko (horrela deitzen zioten askatzaileek) estrategia kolektibo baten beharra planteatzen hasia zen. Hala, 1826an egin zen «Istmoko Batzarra» edo «Istmoko Biltzarra» nabarmendu zen (Panaman, Kolonbiako Errepublikaren zati batean, egin zelako deitu zen horrela), zeina ordura arteko ekimen diplomatikorik handiena izan baitzen. Ameriketako herrialde guztiak gonbidatu zituzten ekimen horretara, AEB barne.

Bolivarren plana hainbat interesek baldintzatzen zuten: alde batetik, AEBrekin harremanetan jarraitzea bermatu nahi zen, nahiz eta sarritan tirabiratsuak ziren, horrek herrialde gisa onarpena izaten eta independentzien gerra-prozesu osoan zehar beharrezko izan ziren merkataritza-harremanak bermatzen lagunduko baitzien. Beste alde batetik, oraindik Espainiako Inperioak kontrolatzen zituen lurraldeetatik (Kuba eta Puerto Rico) Espainiaren beste inbasio bat ekiditeko premia larria zuen.

Bigarren puntu horretan, gainera, Mexikoren interesekin bat eginez, Espainiako Inperiotik independentzia lortu berri zuten Amerikako herrialdeen arteko harremanak indartu ziren berriro.

AEBk, ordea, ez zuen begi onez ikusi Kuban esku hartzea, ez baitzuen uste Kuba independente bat erabilgarria izango zenik bere helburuetarako. Batez ere emantzipazio kolonialaren txinpartan, arraza kutsu handiko matxinadak sortuko ote ziren beldur zen, Karibeko irla horretan biztanle gehienak esklaboak baitziren; izan ere, Haitin gertatu zen bezala, matxinada barreiatu egin zitekeen eta, azkenean, bere lurraldera irits zitekeen, zeina oraindik ere esklabista baitzen. Era berean, Kuba Kolonbiari edo Mexikori eransterik edo haien artean aliantza estuak ezartzerik ere ez zuen nahi, Amerikaren erdigunea eta Karibe Itsasoa kontrolatzea ekarriko zukeelako horrek eta, beraz, AEBen hedatzeko ahalmena oztopatuko zukeelako.

Gai horien inguruan sortutako kontraesan eta interesek galarazi egin zuten behin betiko akordioarik lortzea.

XIX. mendearen amaieran eta XX. aren hasieran, *caudilloen* arteko gatazkak areagotu egin ziren Hispanoamerikan eratu berri ziren herrialdeetan, herrialde bakoitzeko mitologia sortu zen eta nazio arrazistak eta erabat elitistak eraiki ziren. Halako eraikuntzek are gehiago sustatzen zuten herrialde formal baten baitan liskarrak izatea eta gizarte-desberdinkeria sakonak zituzten «aberri txiki» ugari sortzea. Hala, gero eta gehiago urrundu ziren emantzipazio-ideia bateratu baten arabera herri horien garapena bermatuko zuen Aberri Handiaren ideiatik. Testuinguru horretan, AEB Frantzia edo Ingalaterra moduko potentzien antzera izaten ari zen joera espansionistaren ondorioz, barne-gerra horiek haien interesen alde baliatu ziren, eta hain zuzen, independentziaren alde gogor borrokatu ziren herriekiko mendekotasun-loturak sortu zituzten berriro ere.

Hala, XIX. mendearen amaieran, berriro agertu zen hemeretzigarren mendeko askatzaileek defendatzen zuten «Gure Amerika» kontzeptua, ez soilik Europako inperioen kontrol kolonialaren aurkako elementu gisa, baizik eta AEBen espansionismoaren erresistentziarako elementu gisa ere bai. Zentzu horretan, nabarmentzekoa da Jose Enrique Rodo politikari eta idazle uruguaitarraren *Ariel* lana, aurrez aurre jarri baitzituen «Ariel», hots, Latinoamerika, eta «Caliban», Amerika anglosaxoi, utilitarista eta espansionista. Eta, batez ere, Jose Marti azpimarratu behar da, Kubako Aberriaren Aita, Latinoamerikaren kontzeptua birformulatu baitzuen eta Aberri Handian gertatu zen higaduraren ikuspegia gainditu baitzuen. Izan ere, Estatu Batuei Amerikaz, hitzaz eta kontinenteaz jabetzeko eskubidea ukatu zien; iparraldeko inperioarekiko zuzeneko borro-

kari herri latinoen panamerikanismoaren defentsa ederra erantsi zion; «Gure Amerikak» izan behar duenaren ulerkera zehatza eskaini zuen, zeinak *caudilloen* arteko gerren liberalismo zaharkituaren moldeak hautsi baitzituen; Amerikako mestizajea eta sinkretismoa defendatu zituen Amerika garatzeko giltzarri izan behar duten jatorrizko elementu gisa; aurrerabide soziala defendatu zuen «herrixka kolonialaren» aurrean; eta horrekin guztiarekin kontinenterako fase ideologiko berri baten oinarriak finkatu zituen. Sinbolikoaz haratago, Martirekin Amerikako herrien historiaren motor izango zen Aberri Handiaren premia larria birsortu zen.

XX. MENDEA: MENPEKO DESARROLLISMOA ETA EKONOMIA EZ-PAREKIDEAK

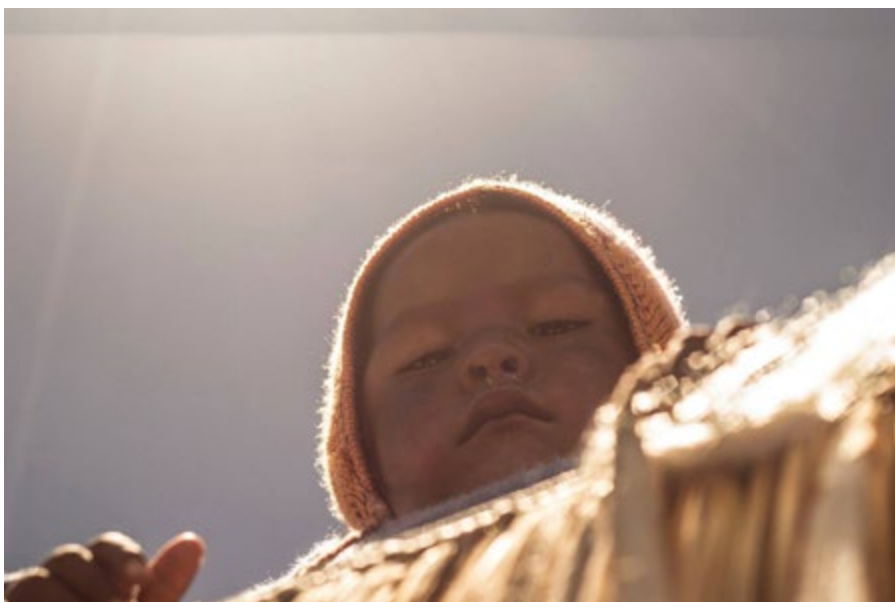
«Estatu Batuek eta Mendebaldeko Europako herrialdeek iraultza burgesaren eta eraldaketa kapitalistaren ziklo guztiak egiten zituzten bitartean, bazirudien Latinoamerika kapitalismoa ezartzeko fasean tratatuta zegoela, eta hori haren garapena desitxuratzen zuten kutsu feudalekin batera bizi zela».

KIVA MAIDANIK, ALCANCE Y VIGENCIA
DE LA REVOLUCIÓN LATINOAMERICANA

Urte horietan, «kanporanzko» garapen ekonomikorako sistema sortu zen, lehengaien esportazioa nagusi zuena, eta erabat menpekoa zena. Horren ondorioz, industrializazio handia izan zuten herrialdeetan ere, garapen kapitalistaren maila ertainera baino ez ziren iritsi, eta hori mendekotasunean gertatzeak ezinezko bihurtu zuen industria handiko fase batera igarotzea. Hala ere, desberdintasunak ikusten dira eskualdeen artean. Historialari eta politologo sobietar eta Latinoamerikan aditua zen Kiva Maidanik-ek, *La crisis socio-política en América Latina y sus perspectivas de superación* (1973) liburuan, oinarritzko hiru eremu bereizi zituen, hiru garapen-maila espezifiko dituztenak: Hego Konokoak (Argentina, Uruguai, Txile eta, neurri batean, Brasil), Latinoamerikako herrialde garatuenen taldea osatzen dutenen taldea; Andeen iparraldeko herrialdeak (Kolonbia, Peru), bigarren mailan daudenak; eta Erdialdeko Amerikako herrialdeak, herrialde atzeratuenen taldea osatzen dutenak.

Marta Harnecker-ek (Txileko soziologo marxista), *Lenin. Revolución social y América Latina* (1986) liburuan adierazi zuen elementu horiek guztiek eragiten dutela egiturazko krisiaren testuingurua, eta krisi hori gainditu ahal izateko ezinbestekoa dela

feudalismoaren antzekotasunekin amaitzea eta kontinentean egiten den ustiapen-sistema kapitalista multiformearekin apurtzea.

XX. mendearen erdialdean, horrek erabat elkarren aurkakoak ziren bi jarrera ideologikoren arteko talka eragin zuen: alde batetik borroka sozial iraultzailea zegoen, guztiz antiinperialista, eta bestetik, industria-garapen kapitalistaren beharra defendatzen zutenak zeuden. Bigarren aukera hori, testuinguru horretan, inperialismoaren mendeko garapena onartuta baino ezin zitekeen lortu. Lehenengo blokeak 1959an Kubako Iraultzaren garaipena ekarri zuen; bigarrenak, berriz, inperialismoaren interesekin (batez ere Estatu Batuenekin) erabat lerrotutako oligarkia parasitarioa. Bestalde, aipatu beharra dago Mexikon eta Argentinan, esaterako, garai batzuetan kapitalismo nazionalistarako prozesuak egiten saiatu zirela, eta saiakera horiek ere atzeritik eraitsi egin zirela.

Baina buelta gaitezen nazioarteko testuingurura. 1917an, Errusia tsarista zaharrean langile eta nekazarien lehenengo Estatu nagusitu zen, eta horrek bide eman zion Sobietar Errepublika Sozialisten Batasunaren sorrerari. Produkzio-modu kapitalista gainditzen zuen proiektu marxista iraultzaile baten lehen esperientzia arrakastatsua izan zen. Bigarren Mundu Gerraren ondoren, eta sobietarrek naziak garaitu eta gero, AEB (gerraren azken etapan parte hartu zuen, Aliatuen bandoan) bere boterea finkatzen hasi zen, eta kasu horretan helburu gisa SESBren aurkako borroka jarri zuen. Azken hori, pixkanaka eta bere garapen-eredu sozialista zela medio, munduko lehen potentzia bihurtu zen eta, gainera, herrien autodeterminazio-prozesuen eta antiinperialismoaren defendatzaile sutsua izan zen. Historiaren analisi materialista oinarri hartuta, inperialismoa ekoizpen kapitalistaren fase gorentzat hartu zuen.

Europako kontinentean gerrak ekarritako suntsipenaren ondorioz dena berreraiki behar zelako aitzakiarekin, Estatu Batuak Europako mendebaldeko herrialdeetan sartu ziren Marshall Plana bezalako laguntzen bidez, eta hedapen-eremu bat eta potentzia inperialisten arteko elkargune bat sortu zituen. Potentzia inperialista horiek beldur ziren haien arteko borroka berri batek Europan edo munduan sozialismoaren hedapen handiagoa eragingo ote zuen, 1917an gertatu zen bezala.

Testuinguru horretan, 1947an, Truman doktrina definitu zuen diskurtsoaren ondoren (argi eta garbi antikomunista), AEBk beste herrialde batzuetako politiketan esku hartzeko bideari ekin zion, eta baliozkotzat jo zuen komunismoa ez hedatzea

funtsezkoa zela nazioaren segurtasunerako. Urte horretako irailaren 18an, CIA sortu zen (*Central Intelligence Agency*), komunismoa hedatzea galarazteko misioarekin. 1949an, baimen judizial, administratibo eta fiskalen beharrik gabe ikertzeko baimena eman zitzaion, eta hala jaio zen «munduaren polizia».

Horrekin guztiarekin, AEBk Latinoamerikan egindako esku-hartzeen zerrenda luzea hasi zen (estatu-kolpeak, mertzenarioen gerrilla paramilitarrak, blokeo ekonomikoak edota zigorrak), Latinoamerikako herrialdeen egiturazko krisiaren eta geldialdiaren egoera nazio-askapeneko eta garapen ekonomiko eta sozial independenterako borroka gisa lehertzea saihesteko. Zentzu horretan, Estatu Batuek helburu gisa jarri zuten Kubako Iraultza Latinoamerikako gainerako herrialdeentzat eredu ez izatea. Hala, politika antikomunistak herrien emantzipazioaren aurkako borrokaren oinarri ideologiko bihurtu ziren. Estatu Batuetan bertan ere, «sorgin-ehiza» izeneko jazarpen politiko eta sindikalak AEBko ezkerrean, osorik, bere herrialdearen «etsai» bihurtu zuen. Gerra horren ondorio ideologiko, politiko, sozial eta ekonomikoak funtsezkoak izan dira gaur egun hainbat adibidetan islatzen diren kontraesanak areagotzeko, hala nola arrazakeriaren aurkako adierazpenetan, Covid birusaren krisiaren kudeaketa eskasean eta menderatze-egitura batean sortutako beste elementu koiuntural batzuetan. Egitura horrek, herrien zapalkuntzan oinarrituta, denbora irabazi nahi izan zuen historiaren beraren aurrerapenaren aurka.

1948az geroztik, AEBek hainbat estatu-kolpearen bitartez esku hartu zuten, hala nola Venezuelan (1948), Paraguain (1954), Guatemalan (1954), Errepublika Dominikarrean (1963), Brasilen (1964), Argentinan (1966 eta 1976), Bolivian (1971), Uruguain (1973), Txilen (1973), El Salvadorren (1979), Panaman (1989), eta abar. Lagun zituen diktadurak ere babestu zituen, esaterako Somoza familiarena, Nikaraguan. Gogora dezagun Franklin Delano Roosevelt-ek Anastasio Somoza Garcíaz esandako esaldi ezaguna: «Putaseme bat da, baina gure putasemea da». Iraultza sandinista gertatu eta gero, AEBek *contra* finantzatu zuten, eta ezegonkortasuna sortzeko beste mekanismo batzuk ezarri zituen, zeinak 1990ean gobernu sandinista erortzea eragin baitzuten.

Era berean, XX. mendeko 90eko hamarkadan, egoitza Washingtonen duen The Center for Public Integrity erakundearen ikerketa baten arabera argi gelditu zen lotura estua zegoela Vladimiro Montesinos eta CIAren artean. Izan ere, Estatu Batuetako

agentziak hari 10 milioi dolar baino gehiago eman zizkion eskudirutan 1990 eta 2000 urteen artean. Elementu hori funtsezkoa izan zen Alberto Fujimori-k Perun eman zuen «autokolpeari» eusteko.

AEBek, beraz, lan handia egin dute bloke beza-la jokatzeko eta bere hegemonia bermatzeko jarraitu ahal izateko beharrezko duen «atzeko patio» hori mantentzen.

ETA, ORDUAN, CHAVEZ IRITSI ZEN...

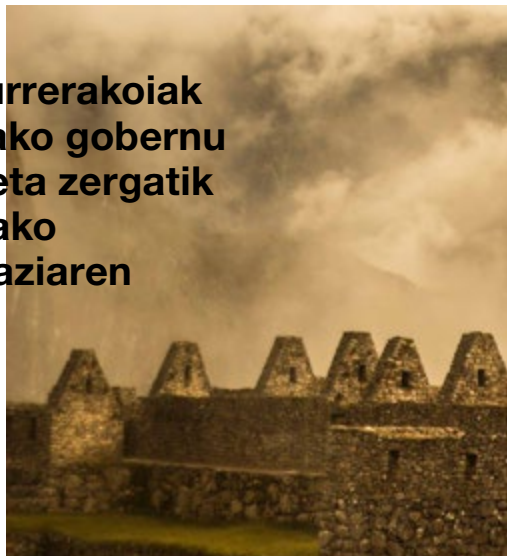
Venezuelan Prozesu Bolivartarra gertatzeko arrazoiak ez ditut banan-banan azalduko, horrek beste artikulu bat idazteko adina emango lukeelako. Edonola ere, argi dagoena eta nolabait beste agertoki batzuetan errepikatu dena da egiturazko krisiaren egoera larriagotu egin zela, klase-borroka agerikoago bihurtu zela eta horrek krisia eragin zuela hainbat herrialdetako erregimen politikoetara. Herrialde horietan, Latinoamerikako Gobernu Aurrerakoiak deritzenei bide eman zitzaizkien.

Sarritan, Europatik gobernu horietako askoren eta Europako apustu sozialdemokraten arteko analogia sinplea egiteko joera egoten da. Egia da kasu gehienetan prozesu herrikoiak izaten direla, gizarteko sektore askok parte hartzeko irekiak, eta ez preseski korronte marxista-leninistek gidatuak. Orduan, zergatik dira objektiboki aurrerakoiak eta zergatik ez dira Europako sozialdemokraziaren parekoak?

Hasteko, herri-mugimendu horien guztien sorrera orain arte landu ditugun kontraesan historiko guztiak areagotzea islatzen duen tentsio politikoaren barruan kokatu behar dugu. Alde batetik, imperialismoaren oldarraldiaren ondorio da, horrek subiranotasun politiko eta garapen ekonomiko independente baten falta ekartzen baitu. Beste alde batetik, herrialde horietako askotan, egiazko errealtateekin bat zetorren nazioak eraikitze beharra zegoen, herri horien historiak eta aniztasun etniko eta kulturalak markatutako errealtateak baitziren.

Hala, XXI. mendeko lehenengo hamarkadaren inguruan gertatu zen jario iraultzailearen une handia, kontraesanak areagotzearen eta aurreko erregimenekiko hausturaren ondorioz (herrialde bakoitzak bere egoeratik). Venezuelen, Bolivian, Argentinan, Brasilen, Hondurasen eta Ekuadorren gobernu aurrerakoiak edo, gutxienez, apurtzaileak egoteak, Nikaraguara sandinismoa itzultzeak eta testuinguru berri horrek Kubako Iraultzari eman zion babesak (SESB erroi zenetik mundutik isolatuta biziraun baitzuen) agertoki berri bat sortu zuten, eta agertoki horrek herrien aurrerapen sozialerako borroka bateratuan loturak berriro ere indartzea

Zergatik dira objektiboki aurrerakoiak Latinoamerikako gobernu progresistak eta zergatik ez dira Europako sozialdemokraziaren parekoak?

ekarri zuen.

Bere aldetik, AEB, Gerra Hotzean irabazle izan eta gero, gainbehera hasia zen dagoeneko, horren susmorik ez bazuen ere. 2003az eta Irakeko gerraz geroztik (AEB potentzia hegemoniko gisa bere zenitara iritsi zenean), hegemoniaren gainbehera hasi zen, eta gorantz zihoazen potentziek aurrerapen ekonomiko garrantzitsua izan zuten: Brasilek, Indiak, Errusiak, Txinak eta Hegoafrikak. AEBk amestutako polo bakarreko mundua, non inork ezin baitzion itzalik egin, gainbehera hasi zen eta, pixkanaka, aro multipolar berri batera igarotzen hasi zen. Aro horretan, merkataritzan eta politikan AEB galtzen hasi da eragiteko zuen gaitasuna, eta, aldi berean, hegemonia militarari eusten dio eta gerra-abentura dabil munduko hainbat tokitan.

MULTILATERALISMOA ETA GARAPENA LATINOAMERIKAN

Testuinguru horretan, herrien arteko lankidetzak bilatzen duten hainbat erakunde sortu dira, menderatze-egitura klasikoa hausteko asmoz. Aliantza horien izaera estrategikoaren adibide gisa aipatuko ditut ALBA (*Alianza Bolivariana para los pueblos de Nuestra América*) eta UNASUR.

ALBA 2004ko abenduan sortu zen, Hugo Chavez Frias Venezuelako presidentek eta Fidel Castro Kubako presidentek bultzatuta. Kontinenteko herrialde guztiak (Kuba izan ezik) barne hartzen zituen eta 1994an Miamin sinatu zen ALCA (*Área de Libre Comercio de las Américas*) itunari erantzuteko balio izan zuen. Gogora dezagun urte horietan nazioarteko isolamenduaren bidez Kuba itozteko etengabeko ahalegina areagotu zela. Merkataritza

askeko itun hori elkarren artean oso desberdinak ziren ekonomietan oinarritzen zen eta, beraz, onuragarria zen blokeko ekonomia indartsuenarentzat, hau da, Estatu Batuentzat. Berez, itunak Ameriketako IV. gailurretik aurrera hasi behar zuen martxan, eta aldebiko harremanetan negoziatzen ziren merkataritza askeko itunen antzekoa zen. Honako gai hauek arautzen zituen, besteak beste: muga-zergeren oztopoen murrizketa; merkatu, ondasun eta zerbitzu komertzialetarako sarbidea erraztea; atzerriko inbertsioa; ondasun eta zerbitzu publikoen pribatizazioa; nekazaritza; jabetza intelektualeko eskubideak; diru-laguntzak eta *antidumping* neurriak; lehia askea eta desadostasunen konponbidea.

ALBAk, aldiz, honako hauen alde egin zuen:

1. Merkataritza eta inbertsioa ez izatea behar bere horretan helburu.
2. Herrialdeei tratu berezi eta bereizia ematea.
3. Herrialde parte-hartzaileen artean osagarritasun ekonomikoa eta lankidetzak egoitea, eta herrialdeen eta ekoizpenen artean lehiarik ez egoitea.
4. Eskualdean gutxien garatutako herrialdeei plan berezietan adieraziko den lankidetzak eta elkartasuna ematea.
5. Gizarte Larrialdietarako Funtseko sortzea.
6. Latinoamerikako eta Karibeko herrialdeen arteko komunikazio bideen eta garraioaren garapen integratzailea sustatzea.
7. Garapena jasangarria dela bermatzeko ekintzak egitea, ingurumena babesten duten arauen bidez.
8. Eskualdeko herrialdeen arteko integrazio energetikoa.
9. Latinoamerikako kapitala Kariben eta Latinoamerikan bertan inbertitzea sustatzea.
10. Latinoamerika eta Karibeko kultura eta eskualdeko herrien identitatea babestea.
11. abetza intelektuala arautzeko neurriak jartzea.
12. Eremu aldeaniztuneko eta era guztietako negoziazio-prozesuetako posizioak hitzartzea beste eskualde batzuetako herrialde eta blokeekin.

Besteak beste, eskualdeko hiru herrialdetan analfabetismoa errotik deuseztatu izana nabarmentzen da: Venezuelan (2005), Bolivian (2008) eta Nikaraguan (2009). Azpimarratu beharra dago, Kuban eta Venezuelan egoitzak dituen ELAM (*Escuela Latinoamericana de Medicina*) ere medikuen

Gaurko testuinguruan, AEBen inperialismoa eragina galtzen ari den honetan, ikusten ari gara zer gogotsu begiratzen dion berriro ere bere «atzeko patioari»

prestakuntza eta ikerketa zientifiko eta teknikoan aurrerapenak egitea bultzatu baititu. Nabarmentzeko beste puntu bat komunikazio-subiranotasuna eta TeleSur informazio-kanala garatu izana da. Horrez gain, Kubaren aurkako blokeoari, Venezuelari jarritako zigorrei edo Hondurasen 2009an izandako estatu-kolpeari erantzuteko nazioarteko presioa egiteko gaitasuna duen blokea da.

ALBAz gain, UNASUR (*Unión de Naciones de América del Sur*) sortu izana ere azpimarratu behar da. Bertan, merkataritza-lerroez gain, garapena eta egiturak hobetzeko gaitasun kolektiboa ere sartzen dira. UNASURekin, AEBen botere-ardatza hautsiko zuen prozesu multipolarra abiatu zen 2011n; hasieran, Hego Amerikako 11 herrialdeek hartu zuten parte.

Haien proiektuen artean, El Banco del Sur eta SUCRE moneta (merkataritza-trukeetarako) nabarmentzen dira, garapenerako espazio ekonomiko bateratua sortzen sakontzea bilatzen dutenak.

Zoritzarrez, ideia eta akordioen leherketa hori zapuztu egin da herrialde protagonistetako batzuek jasaten dituzten erasoengatik. Hondurasko 2009ko estatu-kolpearekin Latinoamerikako herriak itotzeko aro berri bat hasi zen. Hala, Obamaren agintaldian kanporatu egin zuten Hondurasko presidentea, Manuel Zelaya. *Lawfare*-aren bidez, AEBk Dilma Rousseff Brasilgo gobernutik kanporatu eta Lula espetxeratu egin zuen. Ekuadorren, 30 auzi ireki zituen Rafael Correaren aurka, Lenin Moreno-ren traizioa egonkortzen zen bitartean. Argentinan, Cristina Fernandez jazarri zuten, eta, azkenik, Mauricio Macri, Sebastian Piñera eta Jair Bolsonaro presidente lekaio eta neoliberalak goretsi ziren Argentinan, Txilen eta Brasilen. Era berean, 2018an Nikaraguaren kontrako kolpea ematen saiatu ziren.

Limako Taldea ere sortu zuten, Venezuelen politikoki esku-hartzea zuena helburu bakar. «Estatu Batuetako segurtasun nazional eta kanpo-politikarako ezohiko mehatxu» gisa definitu zuen Obamak Venezuela, eta Donald Trumpen administrazioak erabat blokeatu zuen.

Trumpek, bestalde, Kubaren aurkako blokeoaren neurririk basatienak ezarri zituen, Bolivian Evoren aurka egindako estatu-kolpea babestu zuen, eta Nikaraguaren aurka etengabe oldartzen jarraitu zuen.

Gaurko testuinguruan, AEBen inperialismoa eragina galtzen ari den honetan, ikusten ari gara zer gogotsu begiratzen dion berriro ere bere «atzeko patioari». «Atzeko patio» hori, beste behin ere, bere burua bilatzen saiatzen ari da, bere islari eta bere herrien arteko topaketari begira.

Zorionez, azken urteotan itxaropenez ikusi dugu nola irabazi duen Mexikon azken urteetako lehen presidente ezkertiarak. Izan ere, bere aurrekoek ez bezala, presidente berriak irauli egin du inperialismoaren mendeko politika, eta aldaketa esanguratsuak egin ditu eskualdeko aliantza eta ardatzetan. Hala, ikusi genuen Lopez Obradorek Evo Moralesi bere herrialdean jaso zuela hark herrialdean estatu-kolpea jasan ondoren; Nicolas Madurok kargua hartu zuenean ere haren ondoan ikusi genuen; Limako Taldearekin hautsi duela ere ikusi dugu, eta injerentziarik ez egiteko politika ezartzea eskatu duela. Era berean, ikusi genuen Amerikako Estatu Erakundea (edo OEA, *Organización de los Estados Americanos*) lotsarazi egin zuela, Boliviako estatu-kolpean izandako rolagatik.

Bolivian, MAS itzuli da, kolpearen ondoren indarberrituta. Ekuadorren, pentsatzekoa da datorren urteko hauteskundeetan gobernu aurrerakoi bat itzuliko dela herrialdera. Venezuelen, Batzar Nazionala berreskuratzeko eta horrek politika instituzionala garatzen lagunduko duela uste da. Horrekin guztiarekin, ikusten da atzerapausotik berriro ere aurrerapausoen aro iraultzaile batera igaro gaitzkeela Latinoamerikan. Aurrerapauso horiekin, gainera, bat egin du Txilek ere, bertako protestek Pinocheten Konstituzioa bertan behera uztea lortu baitute. Kolonbiako herria gero eta kontzienteago da eta nekatuago dago erregimen genozida batekin, eta beste elementu askok erakusten dute Latinoamerika zutik dagoela eta bere buruari begira eraikitzen jakingo duela.

Horregatik ulertu behar dugu bolivarianismoa berpiztu egin dela, Latinoamerikaren benetako emantzipazio premiaren testuinguru berri eta aldi berean zahar horretan. Ideia zahar horrek atzean uzten ditu XIX. mendeko liberalismoaren elementu ideologikoak, *caudillokeriak* eta aberri txikien erakuntza nazionala, konnotazio elitista eta arrazista guztiekin. Ideia hori, bestalde, bere errealitate mesizioa ulertuz eta bere gain hartuz birsortzen da, eta erabat sinetsita dago iraultza nazional orok lurralde horretako parte-hartzaile guztiak emantzipatuko dituen iraultza sozial ere izan behar duela.

Horregatik, hain zuzen, Aberri Handiaren ideia eta iraultza sozialisten esperientzien ekarpenak (hala nola Kubako Iraultza izugarria, Iraultza Sandinista eta Latinoamerika osoan etengabe gertatzen diren borroka-prozesuak), objektiboki aurrerakoi eta askatzaileak izateaz gain, estrategikoki ere ezinbestekoak dira nazioarteko borroka antiinperialista gauzatzeko. /

Argitaraturik
2020KO AZAROAN
EUSKAL HERRIAN

Koordinazioa, Erredakzioa eta Diseinua
GEDAR LANGILE KAZETA

Web
GEDAR.EUS

Sare sozialak
TWITTER **@ARTEKA_GEDAR**
INSTAGRAM **@ARTEKA_GEDAR**
FACEBOOK **@ARTEKAGEDAR**

Harremanetan jartzeko
HARREMANAK@GEDAR.EUS

Harpidetza egiteko
GEDAR.EUS/HARPIDETZA

Lege gordailua
SS-01360-2019

Lizentzia

